

Albanien – rätts- och säkerhetssektorn

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation \(2008\)](#). Den är en opartisk presentation av tillförlitlig och relevant landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänna förhållanden eller där Lifos expert är en källa, vilket i så fall anges. För att få en så fullständig bild som möjligt bör rapporten inte användas exklusivt som underlag i samband med avgörandet av ett enskilt ärende utan tillsammans med andra källor.

Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och Lifos har ingen avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Lifosrapport: Albanien – rätts- och säkerhetssektorn

2019-03-29, version 1.0

Lifos – Center för landinformation och landanalys inom migrationsområdet

© Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2019

Omslagsbild: Lifos

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

1. English summary.....	4
2. Syfte och metod.....	6
3. Politisk bakgrund	7
3.1. Den postkommunistiska utvecklingen.....	7
3.2. Det politiska systemet och dess institutioner	8
3.3. Kriminalitet i Albanien.....	10
4. Polisen.....	13
4.1. Att upprätta en anmälan	13
4.2. Polisens kapacitet	14
4.2.1. Organisatorisk struktur.....	14
4.2.2. Utbildning och kunskap	15
4.2.3. Legalt ramverk	16
4.2.4. Resurser.....	16
4.3. Polisens integritet	18
4.3.1. Generell inställning	18
4.3.2. Representation.....	18
4.3.3. Förtroende	19
4.3.4. Korruption och annan otillbörlig påverkan	20
4.3.5. Organiserad brottslighet	22
4.3.6. Övergrepp av polis	22
4.3.7. Intern och extern kontroll.....	23
5. Åklagar- och domstolsväsende	24
5.1. Pågående reformarbete	24
5.1.1. Status på reformarbetet	28
5.2. Åklagar- och domstolsväsendets kapacitet.....	29
5.2.1. Organisatorisk struktur.....	29
5.2.2. Utbildning och kunskap	31
5.2.3. Resurser och effektivitet	31
5.2.4. Förtroende	32
5.3. Åklagar- och domstolsväsendets integritet.....	33
5.3.1. Korruption och annan otillbörlig påverkan	33
5.3.2. Intern och extern kontroll.....	34
6. Ombudsmannen	35
7. Europadomstolen.....	36
8. Utsatta grupper	37
8.1. Hbtq-personer.....	37
8.2. Offer för våld i nära relationer.....	40
8.2.1. Barn	45
8.3. Romer	45
9. Lifos sammanfattande slutsats	47
Källförteckning	49

1. English summary

The aim of this report is to give an overview of the functionality of the administration within the Albanian justice and security sector. Primarily, the report focus on the functions that have been identified as central from a citizen's perspective, that is, the official institutions that constitute the ultimate guarantee for the individual's possibility to exercise his or her rights. Emphasis has also been laid on the central constitutional institutions, which provide the legal and practical conditions for the functionality of the public administration in Albania. In this context, the traditional civilian justice and security system, i.e. police force, prosecution service and courts, have been identified as central actors.

The information that this report builds upon has been collected through two fact-finding missions, conducted in 2016 and 2018, and through written sources. Based on findings in the gathered information Lifos concludes the following:

The political development in Albania has had an obvious focus on integration to the European Union (EU) over the last years. However, the development towards harmonizing the system with EU standards is slow and hampered by political power games, weak public institutions and organized crime. A constitutional framework is in place, but its implementation has in practice provided for a power concentration in favor of the government and the Prime Minister.

The Albanian justice and security sector is undergoing an ambitious reform with the aim to increase and secure the integrity of the system. About one third of the constitution was changed in summer 2015 and was followed by the preparation and adoption of several special laws that were needed in order to implement the constitutional changes. The reform aims to, inter alia, fight corruption by establishing a number of new monitoring organs. A Special Anti-Corruption Structure (SPAK) will consist of a National Bureau of Investigation (NBI) and a Special Prosecution Office, whose main mission will be to investigate and prosecute cases of corruption – primarily high level corruption.

Currently, an extensive vetting process of the countries judges and prosecutors is taking place, which has led to several dismissals and resignations. This process is delaying the creation of the new structures, which are not operative at the moment. The justice and security sector that is in place is gradually shifting due to the reformation process. Due to the gradual change information may be in outdated within short time frames, the development should therefore be monitored frequently and the information presented here assessed with care.

At the moment, there is a justice system in place in Albania which may meet the basic demand of society. However, the justice system experience issues

within capacity and integrity which hampers its effectivity and reliability. Corruption and political influence are present integrity threats, and the lack of continuity and resources put pressure on the workload and competence of the system as a whole and of individual judges and prosecutors. Looking at the results of the vetting process so far, there will most certainly be severe a lack of personal resources within the justice system in the near future.

The Albanian State Police will undergo vetting in the future but is currently left out of the process. The Albanian State Police face similar capacity and integrity issues as the justice system. Corruption and political influence is widespread, and there are some reports on police abuse. The lack of continuity, especially the frequent change of General Director, hampers the development towards a professional police force in comparison with other forces in the region. There is a lack of resources regarding technic equipment and logistics, the working conditions of individual police officers may be tough, and there is a need of increased knowledge and professionalism. Despite these issues a majority of consulted sources have noted a positive change of attitude among police personal. There is a general view that most police personnel do the best they can under the current working conditions, but issues may arise in situations where interests are conflicting. The police has increased its availability, for instance crimes is possible to report through a smartphone application.

In sum, there is a functional justice- and security sector in Albania with fundamental capacities to meet the demands of society. The police is responsive and seem to mainly work in the interest of the public. However, a person may not be guaranteed justice due to the integrity issues which imbues the whole justice system. Situation where interests are colliding seem to be the biggest threat to a person's right to justice, and it is not always a possibility for a victim to get an absolute police protection – however this issue might just as well stem from lack of evidence.

Lack of education, negative societal attitudes and the lack of representation of women, sexual/gender minorities and persons of the Roma community make victims of domestic violence from these groups, and LGBTI and Roma persons in general, vulnerable to face discrimination or other disadvantageous treatment in contact with the police and in court.

2. Syfte och metod

I januari 2018 genomförde Lifos en behovsanalys avseende asylärenden från Albanien i syfte att inventera det aktuella behovet av landinformation inom asylprövningen. Lifos analyserade 292 asylärenden inkomna under det andra halvåret 2017. Resultaten visar bl.a. att i över 70 procent av ärendena åberopades någon form av privat konflikt och avsaknaden av adekvat myndighetsskydd som grund för asylansökan. Syftet med denna rapport är därför att göra en översiktlig bedömning av den albanska statsförvaltningens funktionalitet inom rätts- och säkerhetssektorn.

Rapportens fokus ligger i första hand på de funktioner som Lifos har identifierat som centrala ur ett medborgarperspektiv, dvs. de myndigheter, institutioner och funktioner som för den enskilde är de främsta garantierna för att han eller hon ska kunna tillgodogöra sig sina rättigheter. Vid urvalet av funktioner har detta perspektiv anammats, men även de konstitutionella institutioner som utgör grunden för funktionaliteten i statsförvaltningen (och därmed grunden för de albanska myndigheternas möjligheter att bereda skydd åt sina egna medborgare) berörs översiktligt i rapporten. Mot bakgrund av ovan nämnda har det traditionella rättsväsendet, dvs. polis, åklagare och domstolar, identifierats som centrala aktörer. Ytterligare en nyckelroll i de albanska medborgarnas möjligheter att utverka sina rättigheter har ombudsmannainstitutet. Utöver detta behandlas Europadomstolen som en särskild överstatlig instans som finns tillgänglig för de albanska medborgarna.

Rapporten syftar till att ge en översiktlig funktionalitetsanalys av dessa centrala institutioner. I detta ingår såväl den faktiska kapaciteten (förmågan) hos berörda institutioner som integriteten (viljan och möjligheten till ansvarsutkrävande) att utföra de uppgifter de har mandat och skyldighet till.

Rapporten bygger på aktuell skriftlig rapportering och information insamlad i samband med Lifos utredningsresor, företagna i mars och september 2016 samt i februari 2018. Under resorna konsulterades albanska myndighetsföreträdare, lokala frivilligorganisationer, internationella organisationer och utländska beskickningar.

3. Politisk bakgrund

3.1. Den postkommunistiska utvecklingen

Albanien har sett en lång och brokig väg mot dagens demokratiska riktning. Det albanska samhället och politiska livet präglas fortfarande i viss mån av den kommunistiska diktatur som styrde landet under efterkrigstiden fram till 1991, trots omfattande politiska och ekonomiska reformer.¹

Den albanska postkommunistiska utvecklingen har i stor utsträckning påverkats av fyra prominenta faktorer: (1) bristen på erfarenhet som oberoende och demokratisk stat, (2) långsam socioekonomisk utveckling, (3) en djupt splittrad politisk elit och (4) det utbredda auktoritära ledarskapet. I jämförelse med sina östeuropeiska grannländer kan Albanien politiska utveckling från kommunistiskt styre till dagens situation betraktas som långsam och tungrodd. Särskilt hämmande för en stabil politisk utveckling var det kommunistiska system som byggdes upp i Albanien och den, i en internationell jämförelse, synnerligen hårda diktatur som rådde under Enver Hoxhas ledning. De demokratiska vindar som svepte över Östeuropa nådde Albanien först i ett sent skede av 1980-talet och vid den tiden fanns inte några starka alternativa krafter med visioner eller kapacitet att leda ett framgångsrikt regimskifte.²

Sedan början av 1990-talet har den albanska politiken präglats av maktkamp mellan Albanien socialistparti, som har utvecklats ur det gamla kommunistpartiet, och Albanien demokratiska parti med sina rötter i studentrörelsen. Denna kraftiga konkurrens har skett på bekostnad av utvecklingen mot ett demokratiskt styre då den politiska makten har konsoliderats kring och institutioner underställts det parti som för tillfället varit i regeringsställning.³

Det tidiga 1990-talet präglades av ekonomisk kollaps med livsmedelsbrist, plundring, hungerkravaller och massutvandring som följd. Den laglöshet som rådde sedan de albanska pyramidspelen kollapsade⁴ under 1997 ledde till revolt bland befolkningen vilket föranledde en internationell operation för att återställa ordningen.⁵

¹ Bertelsmann Stiftung, *BTI 2018 – Albania Country Report*, 2018, s. 4, https://www.ecoi.net/en/file/local/1427394/488284_en.pdf (Hämtad 2019-03-01).

² Ibid.

³ Ibid.; Utrikespolitiska Institutet (UI), *Politiskt system*, 2016-06-07, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/albanien/politiskt-system/> (Hämtad 2019-03-01).

⁴ Pyramidspelen – eller investeringsfonder – fungerade ungefär som kedjebrev och många albaner hade lockats att satsa allt de ägde i dessa fonder. Många människor blev helt utblottade när den ena pyramiden efter den andra föll samman.

⁵ UI, *Modern historia*, 2016-06-07, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/albanien/modern-historia/> (Hämtad 2019-03-01).

2000-talets val präglades inte av våld på samma sätt som 1990-talets och har successivt fått bättre omdömen, men ändå kritiserats, av internationella valobservatörer.⁶ Sedan 2000-talet har den demokratiska och ekonomiska utvecklingen i Albanien överlag varit tydligt positivare än under 1990-talet, men utvecklingen kritiserar fortfarande för sin låga takt.⁷

Efter att ha observerat parlamentsvalet i juni 2017 beskrev Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) valet som fritt och utfört på ett korrekt sätt där fundamentala rättigheter respekterades. Vissa viktiga processuella oegentligheter och försummelser inom valadministrationen noterades dock, så som att rösträkningens förfarande och transparens inte respekterades i vissa vallokaler.⁸

Under 2014 tilldelades Albanien kandidatstatus av Europeiska unionen (EU).⁹ Med stöd av bland annat EU-kommissionen och Europeiska rådet har Albanien fortsatt anpassa sitt rättsväsende efter EU-standard. Under 2016 antogs en omfattande rättsreform med syfte att stärka rättsväsendets oberoende, öka förmågan att ingripa mot korruption och annan brottslighet samt att öka medborgarnas förtroende för rättsväsendet. I november samma år rekommenderade EU-kommissionen att associationssamtal skulle inledas med Albanien.¹⁰ För närvarande står Albanien mitt i implementeringen av denna reform och en omfattande granskningsprocess (eng. *vetting*) av domare och åklagare har nyligen initierats (läs mer om reformarbetet i kapitel 5.1).¹¹

3.2. Det politiska systemet och dess institutioner

Albanien är en parlamentarisk republik som styrs enligt de principer som fastslagits i 1998 års konstitution.¹² Konstitutionen bygger på en maktindelning mellan den dömande, den exekutiva och den lagstiftande makten. Den lagstiftande makten innehas av parlamentet (*Kuvendi*) som består av 140 ledamöter. Samtliga parlamentsledamöter utses i proportionella val och väljs för en mandatperiod omfattande fyra år.

⁶ Ibid.

⁷ European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country of Origin Information Report – Albania Country Focus*, 2016-11-30, s. 12, https://www.ecoi.net/file_upload/2162_1479371057_easo-coi-albania-country-focus-final-final-201611.pdf (Hämtad 2019-03-01).

⁸ Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), *OSCE/ODIHR Election Observation Mission Final Report*, 2017-09-28, s. 1, 3, <http://www.osce.org/odihr/elections/albania/346661?download=true> (Hämtad 2019-03-01).

⁹ Europeiska kommissionen (A), *Albania 2018 Report – European Commission*, 2018-04-17, s. 97, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-albania-report.pdf> (Hämtad 2019-03-01).

¹⁰ Europeiska kommissionen (B), *Albania 2016 Report – European Commission*, 2016-11-09, s. 13, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_albania.pdf (Hämtad 2019-03-01); Europeiska kommissionen (A), s. 3.

¹¹ Europeiska kommissionen (A), s. 3.

¹² UI, *Politiskt system*, 2016.

Parlamentets interna struktur består av talmannen, biträdande talmän, parlamentsbyrå, parlamentsgrupper och parlamentkommissioner. Den exekutiva makten utövas av president och regering i enlighet med konstitutionen.¹³

Presidenten är Albaniens statsöverhuvud och väljs med minst tre femtedelars majoritet av parlamentet. Presidentämbetet omfattar en femårig mandatperiod med möjlighet till ett omval. Presidenten har huvudsakligen en ceremoniell funktion men har en viss tillsättningsmakt.¹⁴

Den huvudsakliga exekutiva makten utövas av regeringen. Premiärministern är regeringens främsta företrädare och denne utses i samverkan av presidenten och parlamentet. Övriga ministrar utses av premiärministern och godkänns av presidenten. Regeringen bereder lagstiftning för beslut i parlamentet och utfärdar beslut och instruktioner till myndigheter för att implementera gällande rätt och styra statsförvaltningen.¹⁵

Rättsakters legalitet prövas av en konstitutionsdomstol. Konstitutionsdomstolen består av nio ledamöter som utses av presidenten med godkännande från parlamentet. Ledamöterna utses för en period av nio år utan möjlighet till nyutnämning.¹⁶ Domstolens uppgift är att pröva enskilda rättsakters kompatibilitet med landets konstitution eller med landets internationella åtaganden. Ett ärende om en rättsakts konstitutionellitet kan initieras av presidenten eller parlamentet. Domstolens beslut är bindande för statsförvaltningen, inklusive resten av domstolssystemet.¹⁷

Ett legalt ramverk för den inbördes kontrollen av de konstitutionella institutionerna finns på plats men brister i implementering. Formellt sett har parlamentet en avgörande kontrollfunktion i förhållande till övriga institutioner. Det är parlamentet som stiftar lagar, godkänner statsbudgeten och har kontrollen över viktiga nationella policyfrågor såsom nationell säkerhet och försvarsfrågor. Parlamentet har också ett omfattande tillsynsmandat över de övriga statsgrenarna genom tre permanenta kommittéer för översyn av nationell säkerhet, ekonomi, legalitet och mänskliga rättigheter.¹⁸

I praktiken kan det dock ifrågasättas i vilken omfattning parlamentet faktiskt implementerar sina mandat och fullgör sina konstitutionella uppgifter i rollen som tillsynsmekanism. Landet har i modern tid präglats av starka majoritetsregeringar där parlamentets majoritet har delat lojalitet med

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Constitutional Court of Republic of Albania, *Guarantor of the Constitution*, [odaterad], http://www.gjk.gov.al/web/Guarantor_of_the_Constitution_89_2.php (Hämtad 2019-03-01).

¹⁸ Albanien. Lagstiftande organ, *1998 Constitution of the Republic of Albania*, <https://www.osce.org/albania/41888?download=true> (Hämtad 2019-03-01).

premiärministern. Regeringens förslag till ny lagstiftning har regelmässigt antagits av parlamentet utan föregående debatter eller annan granskning. Detta gäller även principiellt viktiga konstitutionella förändringar som förskjutit makten från parlamentet och presidenten till förmån för regeringen. Premiärministern har i sin tur genom sin partipolitiska ställning haft en mycket stark ställning i regeringen där fackministrarna i princip reducerats till att förvalta sina respektive myndigheter, vilket i praktiken har medfört en stor maktkoncentration.¹⁹

Premiärministern och regeringen har konsekvent kunnat driva sin egen agenda utan att utsättas för granskning. Brister i återrapportering till parlamentet och ohörsamhet beträffande konstitutionsdomstolens utslag har kunnat passera utan konsekvenser.²⁰

Det bör i detta sammanhang också nämnas att samtidigt som den politiska majoriteten i viss mån missbrukat sin roll har oppositionen ofta agerat på ett sätt som inte främjat parlamentets position i maktbalansen. Istället för att utnyttja den formella politiska arenan har oppositionen tagit till metoder såsom personangrepp, bojkotter och hungerstrejker.²¹

3.3. Kriminalitet i Albanien

Det generella säkerhetsläget i Albanien är stabilt och brottsligheten är låg. Polisen är synlig och de källor som Lifos har konsulterat upplever Albanien som ett tryggt samhälle där kriminalitet inte påverkar rörelsefriheten.²² Den generella våldsnivån är relativt låg i Albanien, i jämförelse med många västeuropeiska stater är den våldsamma brottsligheten mycket låg.²³ Det finns dock en tendens till motsägelse i flera utläggningar om våldsnivån i Albanien. Flera av de källor som å ena sidan beskriver situationen som lugn och harmonisk uppger å andra sidan att det är ett våldsamt samhälle där det inte krävs mycket för att en allvarlig privat konflikt ska uppstå.²⁴ EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter beskriver en generell tendens att ta till våld bland män vilket stammar ur vikten av att upprätthålla en viss social ”image”²⁵, en annan källa kallar det en problematisk ”machokultur” där män lätt blir kränkta och agerar genom våld.²⁶ En källa lyfter fram förekomsten av vapen i landet som bidragande till att privata konflikter

¹⁹ Freedom House, *Freedom in the World 2018*, 2018-05-28, <https://www.refworld.org/docid/5b2cb888a.html> (Hämtad 2019-03-01).

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Strengthening Community Policing in Albania (SCPA), samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2018-02-23; Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26; EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-21.

²³ SCPA, 2018; Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

²⁴ Polisattaché, Nordic Police and Customs Liaison Officer in Tirana and Skopje, samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26; Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018; EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, 2018.

²⁵ EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, 2018.

²⁶ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

eskalerar i grovt våld, många innehar ett vapen och det är särskilt vanligt på landsbygden.²⁷

Organiserad brottslighet, blodsfejder, gängkriminalitet och våld i nära relationer är särskilda problemområden som lyfts fram av de källor som Lifos har konsulterat. Den organiserade brottsligheten, blodsfejder och gängkriminaliteten uppges inte gå ut över allmänheten – mord och våld hålls inom och mellan dessa nätverk.²⁸

När det kommer till gängkriminaliteten uppges flera källor att den är svår att separera från organiserad brottslighet, dessa grupp-kategorier ligger ofta mycket nära eller överlappar varandra. Kriminella gäng och nätverk utgör mindre grupperingar, vanligtvis runt tio till tolv personer fördelade i undergrupper om tre till fyra individer, och bygger på klan- och familjeband. Det finns olika sektorer inom den kriminella branschen som grupperingarna rör sig inom, de utgör inte något större landsomspännande nätverk och saknar inbördes hierarki till skillnad från albanska kriminella nätverk som opererar inom EU.²⁹

Den organiserade brottsligheten har haft marijuanahandeln som en stark drivkraft de senaste 20–30 åren.³⁰ Marijuanahandeln har under den här perioden hämmat den demokratiska utvecklingen genom att korrumpera lokala ledare samt involvera polis och politiker. Polisen och politiken har en historia av att korrupta segment har underlättat eller till och med deltagit i den kriminella verksamheten.³¹ Under de senaste åren har stora polisoperationer genomförts för att bekämpa produktionen av och handeln med cannabis i landet. Enligt vissa källor har insatserna varit framgångsrika men inte nått hela vägen för att komma till rätta med problemet.³² Enligt en initierad bedömare påstod polisen att de hade utrotat 95 procent av produktionen efter tre större insatser under 2015, bedömaren ställde sig kritisk till detta påstående eftersom operationerna endast hade täckt in 15

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.; Polisattaché, 2018.

²⁹ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018; Zhilla, F. & Lamallari, B., Organised Crime. Threat Assessment in Albania, *Open Society Foundation for Albania*, 2015, s. 21–22, 25, http://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2018/02/Threat_Assessment_of_Albanian_Organised.pdf (Hämtad 2019-03-01); Zhilla, F., et al., Evolution of the Albanian Organized Crime Groups, *Open Society Foundation for Albania*, 2016, s. 6–7, https://www.academia.edu/35335836/Evolution_of_Albanian_Organized_Crime (Hämtad 2019-03-01).

³⁰ Ibid.; Nabolli, E., Vetting Process as a Dead Letter in Albania, *Pointpulse*, 2018-03-06, <http://pointpulse.net/magazine/vetting-process-as-a-dead-letter-in-albania/> (Hämtad 2019-03-01); Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), samtal i Tirana, Albanien, 2016-03-12.

³¹ Nabolli, 2018.

³² Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), 2016; Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

procent av landets yta [denna uppgift har inte kunnat bekräftas genom annan information, Lifos anm.].³³

Blodsfejdernas allvar understryks av samtliga konsulterade källor. En person som står inför ett sådant hot är i en mycket allvarlig situation, men problemets omfattning överdrivs kraftigt i vissa sammanhang.³⁴ Förekomsten av blodsfejder är mycket liten i förhållande till hur problemets omfång har förstörats upp i internationell media och asylsammanhang.³⁵ EU-kommissionens samordnare beskriver hur blodsfejder är ett lockande skop för en del journalister som framställer en stereotyp av våldsamma albaner och därför överdriver problemets omfattning kraftigt.³⁶

Fenomenet med blodsfejder är geografiskt koncentrerat i de norra delarna av Albanien.³⁷ Polisen i Skhoder har ett nationellt register över aktiva blodsfejder. Den statistik som uppges baseras på detta register skiljer sig dock åt i viss mån mellan olika källor. En källa som Lifos har konsulterat uppger att det totalt rör sig om 50 aktiva fall.³⁸ Enligt en rapport av Belgiens landinformationsenhet Cedoca var 68 familjer registrerade som ”confined” år 2016, dvs. under ett så pass överhängande hot p.g.a. blodsfejd att de inte kunde röra sig utanför hemmet. Det uppskattades även att 122 andra familjer var involverade i blodsfejder i Skhoder men kunde röra sig fritt. I samma rapport uppgav den albanska statspolisen att antalet blodsfejder minskar gradvis och att endast 60 familjer totalt var involverade i en blodsfejd under 2017 (totalt 143 personer).³⁹ Enligt Cedocas rapport och en källa konsulterad av Lifos registrerar den albanska statspolisen runt ett mordfall per år som kopplat till blodsfejder.⁴⁰

Flera av de icke-statliga källor som konsulterades av Cedoca uppgav att polisens statistik är tillförlitlig.⁴¹ De källor som Lifos har konsulterat uppger däremot att statistiken inte är riktigt tillförlitlig. En källa förklarade att blodsfejder används som ursäkt för att dölja annan brottslighet, vid registreringen visar det sig i många fall vara en annan sorts privat konflikt eller organiserad brottslighet som ligger bakom anmälan.⁴² En annan initierad källa förklarar att statistiken är svårräknad eftersom den

³³ Initierad bedömning av albanska statspolisen (A), 2016.

³⁴ SCPA, 2018; EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, 2018; Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2018-02-23.

³⁵ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018; EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, 2018.

³⁶ EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, 2018.

³⁷ Polisattaché, 2018; Cedoca, *Albania. Blood Feuds in contemporary Albania: Characterisation, Prevalence and Response by the State*, 2017-06-29, s. 28, https://www.cgrs.be/sites/default/files/rapporten/blood_feuds_in_contemporary_albania._characterisation_prevalence_and_response_by_the_state.pdf (Hämtad 2019-03-01).

³⁸ Polisattaché, 2018.

³⁹ Cedoca, 2017, s. 28.

⁴⁰ Polisattaché, 2018; Cedoca, 2017, s. 30.

⁴¹ Cedoca, 2017, s. 30.

⁴² Polisattaché, 2018.

organiserade brottsligheten och blodsfejdena ligger så nära varandra i dagens Albanien. De kriminella nätverken bygger även de på släktskaps- och klanband idag och hämndaktioner genom mord sker på samma sätt som mellan släkter som ligger i blodsfejd.⁴³

Som tidigare nämnt är samtliga av de källor som Lifos har konsulterat om blodshämnd i Albanien noga med att påpeka att en person som är involverad i en blodsfejd och står under ett sådant hot befinner sig i en verkligt svår situation.⁴⁴ Det finns familjer som inte vågar gå utanför hemmet och håller sig gömda under många år, Helsingforskommittén har dessutom noterat en ny oroväckande trend under de senaste åren där även kvinnor och barn har mördats i blodsfejder.⁴⁵ Lifos har sedan tidigare upprättat en separat rapport om blodsfejder i Albanien där företeelsen beskrivs mer djupgående, rapporten finns tillgänglig i Lifos databas.⁴⁶

Flera av källorna lyfter fram våld i nära relationer som ett problem i Albanien, Lifos har tillägnat detta tema ett eget kapitel, se kapitel [8.2.](#)

4. Polisen

4.1. Att upprätta en anmälan

En albansk medborgare som blir medveten om en brottslig handling är skyldig att rapportera brottet till polis eller åklagare.⁴⁷

För att anmäla ett brott kan en person vända sig till polis, åklagare eller direkt till domstol.⁴⁸ Ett brottsoffer behöver inte personligen anmäla ett brott utan kan upprätta en anmälan genom ett juridiskt ombud eller andra representanter.⁴⁹

Brott kan anmälas vid samtliga polisstationer i Albanien, det finns ingen geografisk bundenhet som kräver att ett brott måste anmälas till polisstationen i samma prefektur där brottet begicks. Ett brott kan anmälas muntligen via personlig inställelse eller telefon, det kan också anmälas

⁴³ Initierad bedömning av albanska statspolisen (B), 2018.

⁴⁴ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018; Initierad bedömning av albanska statspolisen (B), 2018; EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, 2018.

⁴⁵ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

⁴⁶ Lifos rapport finns tillgänglig på följande webbadress:

<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=37796>.

⁴⁷ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, e-post, 2019-03-05.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Kanada. Immigration and Refugee Board of Canada, *Albania: Procedures to obtain a police report; whether a police report can be obtained from abroad by proxy; if so, requirements and procedures*, 2011-10-04, <http://www.refworld.org/docid/4f5f232f2.html> (Hämtad 2019-03-01); SCPA, 2018.

skriftligen via brev eller e-post.⁵⁰ Det finns även ett elektroniskt anmälningssystem där en person snabbt kan upprätta en anmälan, skicka bilder m.m. Genom det elektroniska systemet tilldelas man ett ärendenummer och kan följa processen i ärendet online och skicka in kompletterande information efter hand.⁵¹ Det elektroniska systemet finns som en applikation som kan laddas ner via Google Play eller [App Store](#).

Enligt den albanska Helsingforskommittén kan en person som ringer in till en polisstation eskorteras av poliser till närmaste station för att fullfölja sin anmälan.⁵²

4.2. Polisens kapacitet

4.2.1. Organisatorisk struktur

Den albanska statspolisen sorteras in under inrikesministeriet och ansvarar för den nationella säkerheten. Under samma ministerium ligger även det republikanska gardet med ansvar för att skydda offentliga och utländska företrädare samt viss statlig egendom, liksom gräns- och migrationspolisen (*Border and Migration Police*).⁵³

Polisen är organiserad på central och lokal nivå. Generaldirektoratet, som leds av den av regeringen utsedde generaldirektören, utgör den centrala nivån medan polisdirektorat i regionerna utgör den lokala nivån.⁵⁴ Inom generaldirektoratet finns avdelningar för organiserad och allvarlig brottslighet, den allmänna säkerheten, gränser och migration, support samt polisutbildning.⁵⁵

På lokal nivå är polisen organiserad i hierarkiska nivåer i följande ordning: direktorat, sektor, kommissariat, sektion, polisstation och polispost.⁵⁶ Det finns tolv regionala polisdirektorat.⁵⁷ Nedan följer en lista av befintliga polisdirektorat och deras respektive kommissariat:

- Berat District: Berat, Kuçovë, Skrapar

⁵⁰ Kanada. Immigration and Refugee Board of Canada, 2011; Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2019.

⁵¹ Initierad bedömning av albanska statspolisen (B), 2018.

⁵² Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2019.

⁵³ Amerikanska utrikesdepartementet, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Albania*, 2018-04-20, s. 4, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=41349> (Hämtad 2019-03-01).

⁵⁴ Albanien. Lagstiftande organ, *Law on State Police*, 2007-06-04, paragraferna 12–13, 20, <http://policehumanrightsresources.org/wp-content/uploads/2016/06/Law-on-State-Police-Albania-2007.pdf> (Hämtad 2019-03-01).

⁵⁵ Interpol, *Albania. Albanian State Police*, [odaterad], <http://www.interpol.int/Member-countries/Europe/Albania> (Hämtad 2019-03-01).

⁵⁶ Kuçi, B., *Police in Albania*, 2016-05-30, *Pointpulse*, <http://pointpulse.net/magazine/police-in-albania/> (Hämtad 2019-03-01).

⁵⁷ Initierad bedömning av albanska statspolisen (A), 2016.

- Diber District: Dibër, Mat, Bulqizë
- Durres District: Durrës, Shijak, Krujë
- Elbasan District: Elbasan, Librazhd, Gramsh, Peqin
- Fier District: Fier, Lushnjë, Mallakastër
- Gjirokaster District: Gjirokastër, Permet, Tepelenë
- Korçe District: Korçë, Pogradec, Ersekë, Devoll
- Kukes District: Kukes, Tropoje, Has
- Lezhe District: Lezhë, Mirditë, Kurbin
- Shkoder District: Shkodër, Pukë, M.Madhe
- Tirane District: Nr1, Nr 2, Nr 3, Nr 4, Nr 5, Nr 6, Road Police, Kavajë
- Vlore District: Vlorë, Sarandë, Delvinë⁵⁸

Enligt företrädarna för projektet Strengthening Community Policing in Albania (SCPA) finns mellan 10 000–11 000 poliser i landet idag, majoriteten är patrullerande polis. Ordningsspolisen uppges vara den största avdelningen vilken omfattar runt 6 000 anställda.⁵⁹

4.2.2. Utbildning och kunskap

Polisutbildningen sker på säkerhetsakademin (*Security Academy*) i samarbete med Tiranans universitet. Enligt en rapport från parlamentets reformkommitté innehåller den grundläggande polisutbildningen 16 klasser generell och specialiserad straffrätt, totalt 12 timmars utbildning inom straffrättsliga förfaranden och 20 timmar kriminologi. För att kunna avancera till kommissarie behöver studenterna genomgå fördjupande lektionstimmar inom en rad lagområden.⁶⁰

Företrädarna för SCPA uppger att alla poliser genomgår en generell utbildning på polisakademin som sedan kompletteras med olika verksamhetsförlagda utbildningar beroende på vad en person ska arbeta med. Polisen genomgår mycket teoretisk och praktisk träning men utbildningen har sina brister.⁶¹ Ett problem som särskilt lyfts fram är bristen på kontinuitet efter polisutbildningen, det förekommer att personal förflyttas till positioner där de får arbeta med helt andra områden än vad de har specialiserats på eller byter sektor efter endast några månader.⁶²

En initierad bedömning av albanska statspolisen upplever en förändring under de senaste sju åren där den albanska polisen har gått från att anställa personal utifrån fysisk styrka till att i högre utsträckning prioritera

⁵⁸ EASO, 2017, s. 22–23.

⁵⁹ SCPA, 2018.

⁶⁰ Albanien. Ad Hoc Parliamentary Committee on Justice System Reform, *Analysis of the Justice System in Albania*, 2015-06-30, s. 210, <http://www.eurailus.eu/old/images/pdf/Analysis-of-the-Justice-System-in-Albania.pdf> (Hämtad 2019-03-01).

⁶¹ SCPA, 2018.

⁶² SCPA, 2018; Center for Legal Civic Initiatives (CLCI), samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26.

intelligens och satsa mer på yngre personer. Genom utbildning och satsningar på att rekrytera en ny målgrupp har en kvalitetshöjning skett.⁶³

Företrädare för organisationen Center for Legal Civic Initiatives (CLCI) som driver projekt för att göra rättsvårdande myndigheter mer brottsofferorienterade upplever att det saknas expertis om sårbara grupper inom hela rättsväsendet. Företrädarna konstaterar dock att polisutbildningen har blivit mer offerorienterad under de senaste åren.⁶⁴

4.2.3. Legalt ramverk

Den albanska statspolisens organisation och befogenheter består av ett paket av lagar och sub-reglerande rättsakter vilka antogs under en tioårsperiod (1998–2008). Polisen regleras i grund och botten av polislagen ”Law on State Police”, ”Strategy on Public Order 2015–2020” och handlingsplaner.⁶⁵

Utöver organisationsstruktur, anställningskrav och grader, reglerar polislagen enskilda polisers skyldigheter (inklusive en paragraf om icke-diskriminering i enlighet med den albanska konstitutionen), interna procedurer för disciplinärenden, polisens arbetsmetoder och våldsanvändning.⁶⁶ Senare strategier och handlingsplaner prioriterar bland annat att anpassa polisens organisation efter EU-standard samt bekämpa korruption och organiserad brottslighet.⁶⁷

4.2.4. Resurser

Amerikanska utrikesdepartementet skriver i sin senaste rapport att den albanska polisen inte alltid upprätthåller lagen rättvist. Bland bakomliggande förklaringar återfinns faktorer som relaterar till polisens kapacitet såsom undermålig infrastruktur, brist på utrustning och dålig ledning.⁶⁸

En initierad källa pekar på resursbrister inom polisens tekniska utrustning. Enligt källan släpar albansk polis efter och är beroende av internationella donationer. Mångfalden av internationella bidrag gör att den sammantagna utrustningen blir en slarvig sammansättning av olika sorters utrustning från olika stater. Det finns inte heller någon plan för teknik- eller kapacitetsmässig utveckling inom polisen. Källan uppmärksammar bristerna inom forensisk utrustning och kompetens. Arbetet med fingeravtryck fungerar men DNA-hanteringen är bristfällig, därtill saknas centrala DNA-register.⁶⁹

⁶³ Initierad bedömning av albanska statspolisen (B), 2018.

⁶⁴ CLCI, 2018.

⁶⁵ Kuçi, 2016.

⁶⁶ Albanien, *Law on State Police*, par. 60–73, 74–81, 92–117, 118–120.

⁶⁷ Kuçi, 2016.

⁶⁸ Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 4.

⁶⁹ Initierad bedömning av albanska statspolisen (A), 2016.

En företrädare för EU-delegationen uppger att det inom polisen finns problem avseende ineffektivitet och samarbete. Särskilt samarbetet mellan polis och åklagare fungerar dåligt, vilket också lyfts fram i EU-kommissionens senaste rapport.⁷⁰ EU-delegationens företrädare uppger att det finns institutionella problem inom polisen vad gäller uppföljning av fall och att utredningar kan hålla undermålig standard.⁷¹

Resurserna inom polisen varierar mellan urbana och rurala miljöer.⁷² En initierad bedömare av den albanska statspolisen pekar på att polisen i huvudstaden Tirana är responsiv, svarar på anmälningar och genomför utredningar. Polisstationen är modern och det är i Tirana landets poliser utbildas. På landsbygden är utmaningarna större eftersom inte samma resurser finns för ett effektivt och välutvecklat polisarbete.⁷³ SCPA uppger att polisen generellt sett arbetar under svåra omständigheter och att förutsättningarna kan vara spartanska på landsbygden. I vissa områden arbetar polisanställda i ouppvärmade lokaler med en nollgradig inomhustemperatur och i kontor där även häktade förvaras i enkla gallerceller. Även om resurserna varierar så menar SCPA att polisen upprätthåller sin verksamhet i både större städer och i mindre bysamhällen, det finns dock vissa särskilt problematiska områden, t.ex. norr om Skhoder, där det är svårare för polisen att verka.⁷⁴

Enligt flera av de källor som har konsulterats är polisen kapabel att upprätthålla ett vanligt fungerande polisarbete även om det finns en god marginal för förbättring.⁷⁵ Företrädarna för SCPA uppger att polisen upprätthåller ett fungerande polisarbete men att de samtidigt inte är fullt kvalificerade för att göra detta, de befintliga standarderna är bra men implementeringen brister. Företrädarna menar att polisen inte följer sina standardprocedurer i tillräckligt stor utsträckning och inte håller den kvalitetsnivå som skulle önskas.⁷⁶ En initierad bedömare av albanska statspolisen bedömer likaså att polisarbetet i Albanien ligger på en godtagbar nivå, de är inte bäst i regionen men inte heller sämst.⁷⁷

En privat konflikt med en granne eller ett upplevt hot på grund av en blodsfejd kan, enligt en initierad bedömare av albanska statspolisen och en polisattaché, vara svårt för polisen att hantera. Detta beror inte i första hand på polisens kvalitet eller resurser utan snarare på att bevisläget är svagt, det finns inte mycket att gå på eller att utreda i sådana lägen. I den mån polisen kan utreda saken gör de så men de kan inte erbjuda en person skydd på för

⁷⁰ EU-delegationen, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-09 och 2016-03-08; Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 6, 24.

⁷¹ EU-delegationen, 2013 och 2016.

⁷² Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), 2016; SCPA, 2018.

⁷³ Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), 2016.

⁷⁴ SCPA, 2018.

⁷⁵ Initierad bedömare av den albanska statspolisen (A), 2016; SCPA, 2018; Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

⁷⁶ SCPA, 2018.

⁷⁷ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

vaga grunder.⁷⁸ När det kommer till blodshämnd är rädslan dessutom mycket subjektiv och ett tillslag högst oberäkneligt.⁷⁹ Enligt polisattachén finns få möjligheter till att få personskydd från polisen, det finns ett vittnesskyddsprogram som fungerar bra och som kan tillämpas om det gäller organiserad brottslighet.⁸⁰

4.3. Polisens integritet

4.3.1. Generell inställning

Flera av de källor som Lifos har konsulterat uppger att polisen både har tillräcklig integritet och kapacitet att utföra sina dagliga arbetsuppgifter. Polisen hör samman larmsamtal och försöker generellt sett att lösa de situationer som uppstår utifrån de förutsättningar som finns.⁸¹ Trots låga löner och svåra arbetsförhållanden upplever företrädarna för SCPA att polisen är engagerad i sitt arbete. De hämmas av bristande logistik och en låg budget, men de gör sitt bästa under de förutsättningar som råder och enskilda poliser har i hög utsträckning en hjälpsam och positiv inställning.⁸² Detta är en bild som delas av flera källor.⁸³ En initierad bedömare sammanfattar väl den beskrivning av hur polisarbetet fungerar som återkommer bland Lifos konsulterade källor: arbetet fungerar väl fram till situationer där vänner kommer i kläm eller intressen krockar.⁸⁴

4.3.2. Representation

Polisen har en handlingsplan (*Diversity Plan of Action*) från 2011 som fokuserar på att integrera genusperspektiv i polisväsendet och att utveckla arbetssätt för att öka kvinnors deltagande som ledare och beslutsfattare. Av polisens personal år 2016, polis och civilanställda, var ungefär 14 procent kvinnor enligt UN Women. UN Women noterade att det hade skett en liten ökning av kvinnor på ledarpositioner inom polisväsendet, från 6,6 procent 2012 till 9,9 procent år 2016.⁸⁵

Det amerikanska utrikesdepartementet lyfter bristen på mångfald inom polisen som ett problem men specificerar inte vilka grupper som är underrepresenterade eller i vilken omfattning.⁸⁶ Den albanska statspolisen uppgav i ett e-postmeddelande till Lifos att kvinnor utgör 14 procent av

⁷⁸ Polisattaché, 2018; Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

⁷⁹ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

⁸⁰ Polisattaché, 2018.

⁸¹ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018; SCPA, 2018; Initierad bedömare av den albanska statspolisen (A), 2016.

⁸² SCPA, 2018.

⁸³ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018; Polisattaché, 2018.

⁸⁴ Initierad bedömare av den albanska statspolisen (A), 2016.

⁸⁵ UN Women, *Steering the path to leadership for women police officers in Albania*, 2016-07-07, <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2016/7/steering-the-path-to-leadership-for-women-police-officers-in-albania> (Hämtad 2019-03-01).

⁸⁶ Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 5.

antalet anställda. Bland dessa finns kvinnor från de etniska grupperna egyptier, greker och makedonier representerade.⁸⁷

Det finns för närvarande ingen, för Lifos tillgänglig, information om andelen etniska minoriteter bland polisanställda i stort och inte heller någon information om polisanställda som öppet identifierar sig som hbtq-personer.

4.3.3. Förtroende

Gällande allmänhetens förtroende för polisväsendet råder en viss diskrepans mellan källornas beskrivning.

Utrikesdepartementet (UD) uppgav i sin senaste rapport om mänskliga rättigheter i Albanien att allmänhetens förtroende för det albanska rättsväsendet är svagt.⁸⁸

Enligt en initierad källa har allmänhetens tillit till polisen förbättrats under de senaste åren. Tidigare litade man inte på polisen men detta är i förändring vilket till viss del kan bero på den ökade medierapporteringen om människor som åkt fast efter att ha försökt muta poliser.⁸⁹

Företrädare för SCPA uppger att polisen är den mest betrodda institutionen inom rättssystemet i Albanien. I landet finns en signifikant polisnärvaro, det är många fotpatruller och man ser poliser överallt i Tirana. Som tidigare nämnt har många enskilda poliser en positiv och hjälpsam inställning vilket stärker allmänhetens förtroende.⁹⁰ En initierad källa lyfter likaså fram polisens synlighet som en framgångsfaktor. Polisen har ett gott förtroende hos allmänheten enligt källan och folk är generellt sett inte motvilliga att vända sig till polisen. Det finns dock rurala områden där man inte tillkallar polisen utan väljer att hantera problem enligt lokala sedvänjor.⁹¹

En opinionsundersökning genomförd av Pointpulse bekräftar bilden av polisen som den mest betrodda institutionen inom det albanska rättsväsendet. Av de tillfrågade uppgav 61 procent att de kände tillit till polisen. Studien pekar även på att förtroendet för polisväsendet ökade inom flera områden mellan 2016–2017. År 2016 svarade exempelvis 55 procent av respondenterna att de ansåg att polisen arbetade för de albanska medborgarnas intressen, år 2017 hade andelen ökat till 66 procent.⁹² I en

⁸⁷ Albanska statspolisen, e-post, 2019-03-20.

⁸⁸ Utrikesdepartementet (UD), *Albanien – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2018*, 2019-02-20, s. 2, <https://www.regeringen.se/49137b/contentassets/394fec85c3e24c54a8a62be2d5ba8973/albanien---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2018.pdf> (Hämtad 2019-03-01).

⁸⁹ Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), 2016.

⁹⁰ SCPA, 2018.

⁹¹ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

⁹² Qirjazi, R., *The Citizens' Opinion of the Police Force. Results of the Public Opinion Survey Conducted in Albania*, *Pointpulse*, 2017-09-30, s. 6, <http://pointpulse.net/wp-content/uploads/2017/09/ALB-Survey-2017-ENG.pdf> (Hämtad 2019-03-01).

studie av United Nations Development Fund (UNDP) från 2017 uppgav å andra sidan endast 53 procent av respondenterna att de hade förtroende för polisen.⁹³

En företrädare för en internationell organisation och en företrädare från Ministry of State on Local Issues uppmärksammade uppfattningen om korruptionens utbreddhet som negativ för polisens förtroende hos allmänheten. Båda företrädarna menade dock att folk i allmänhet har en mer negativ uppfattning om korruptionens utbreddhet än dess faktiska omfattning.⁹⁴

4.3.4. Korruption och annan otillbörlig påverkan

Bland de allvarligaste människorättsproblem som det amerikanska utrikesdepartementet identifierar i sin senaste rapport om Albanien återfinns den genomgripande korruptionen inom alla delar av den offentliga sektorn, särskilt inom rättssektorn.⁹⁵ Integritetshotande faktorer som identifieras är personliga relationer och politiska eller kriminella kopplingar bland statliga tjänstemän. I sammanhanget noteras att låga löner, bristande motivation och ledarskap samt homogenitet bland personalen bidrar till fortsatt korruption och oprofessionellt beteende.⁹⁶

Enligt en företrädare för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) är polisen mycket mindre korrupt än domare och åklagare.⁹⁷ Denna bild delas inte av andra källor som Lifos har konsulterat. En initierad källa uppger att korruptionen är lika hög inom polisen som inom andra organ.⁹⁸ Den initierade källan uppger att korruptionen finns på alla nivåer inom polisen och påstår att man kan köpa sig fri från de värsta sorters brott. I dagsläget pågår ett vanligt fungerande polisarbete enligt källan, problem uppstår dock där vänner kommer i kläm och intressen krockar.⁹⁹

Korruption inom polisen är så pass utbredd att det svårt att motarbeta dess förekomst inom rådande system.¹⁰⁰ Alla poliser är inte korrupta, många poliser värnar om sin integritet och försöker göra ett korrekt arbete. Det kan dock vara svårt för dessa personer att verka i ett system som genomsyras av korruption. Att stå upp för sina principer kan lasta en persons karriär om det skulle innebära problem för korrupta chefer eller liknande.¹⁰¹ En sekonderad

⁹³ United Nations Development Program (UNDP), *"Trust in Governance" Opinion Poll 2017*, 2018-03-15, s. 18, http://www.al.undp.org/content/albania/en/home/library/democratic_governance/-_trust-in-governance-opinion-poll-20170.html (Hämtad 2019-03-01).

⁹⁴ Ministry of State on Local Issues, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-09.

⁹⁵ Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 1.

⁹⁶ Ibid., s. 4.

⁹⁷ Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-09.

⁹⁸ Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), 2016.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ SCPA, 2018.

¹⁰¹ Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), 2016; Polisattaché, 2018.

svensk på EU-delegationen uppger att det finns en brist på förtroende även inom polisväsendet, personer på chefspositioner utgör generellt sett inte några goda exempel och saknar förtroende hos sina underställda.¹⁰²

Företrädaren för Ministry of State on Local Issues uppger att korruption på lägre nivåer är mycket vanligt i Albanien och att detta påverkar medborgarna direkt och i stor utsträckning.¹⁰³ Mottagandet av mutor på lägre nivåer är ett problem som tas upp av flera källor, fenomenet uppges vara särskilt vanligt inom trafikpolisen.¹⁰⁴ SCPA lyfter fram polisens låga lön och dåliga kompensation för övertidsarbete som faktorer som frestar enskilda poliser att ta emot mutor, det är svårt att försörja sig som polis i Albanien.¹⁰⁵

Enligt en företrädare för en internationell organisation är den småskaliga korruptionen utbredd men den bör betraktas från två håll, å ena sidan finns en problematik med tjänstemän som låter sig mutas och å andra sidan medborgare som mutar. Det råder en attityd bland folket där mutor tilltas i diverse situationer och där man är mer benägen att kräva sina rättigheter än att leva upp till sina skyldigheter eftersom det saknas erfarenhet av fungerande statliga institutioner. Mycket har förändrats i Albaniens offentliga sektor men samhällets kultur och medborgarnas inställning gentemot staten förändras långsammare. Det är viktigt att ha i åtanke att landet och folket fortfarande befinner sig i transiton efter kommuniststyrets fall enligt företrädaren.¹⁰⁶

Det politiska inflytandet är påtagligt i alla delar av den albanska statsapparaten och polisen står inte immun. Företrädarna för SCPA uppger att polisen i högsta grad är en del av det politiska spelet, personer som sitter på nyckelpositioner inom poliser byts ut i takt med politikerna. Bristen på kontinuitet paralyserar verksamheten i väntan på nya chefer.¹⁰⁷ Även en initierad källa lyfter fram skiftet av viktiga beslutsfattare och chefer inom polisen som ett problem, enligt källan får en person sällan sitta kvar på positionen som polischef i mer än ett till två års tid vilket hämmar myndighetens utveckling.¹⁰⁸

Det politiska inflytandet är som tidigare nämnt stort i Albanien och det händer att högre chefer och politiker blandar sig i utredningar och gör opassande uttalanden i media om exempelvis vem som torde vara skyldig och inte.¹⁰⁹

¹⁰² Sekonderad svensk på EU-delegationen, samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26.

¹⁰³ Ministry of State on Local Issues, 2016.

¹⁰⁴ Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 4; SCPA, 2018; Företrädare för EU-delegationen, 2016.

¹⁰⁵ SCPA, 2018.

¹⁰⁶ Internationell organisation, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-08.

¹⁰⁷ SCPA, 2018.

¹⁰⁸ Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), 2018.

¹⁰⁹ SCPA, 2018.

4.3.5. Organiserad brottslighet

Som tidigare nämnt har den albanska statspolisen en historia där korrupta segment har underlättat och deltagit i narkotikahandeln i Albanien.¹¹⁰ I vilken utsträckning polisen är involverad i organiserad brottslighet idag är inte klart. En polisattaché uppger att det vid alla samarbeten med albansk polis finns en risk att poliser säljer information till brottsliga nätverk.¹¹¹ SCPA uppger att den politiska oppositionen ofta anklagar polisen för att underlätta organiserad brottslighet genom att exempelvis vara involverad i narkotikasmugglingen.¹¹²

4.3.6. Övergrepp av polis

Under 2017 förelåg enligt det amerikanska utrikesdepartementet inga rapporter om politiskt motiverade försvinnanden eller några godtyckliga eller utomrättsliga avrättningar.¹¹³ Konstitutionen och lagen förbjuder godtyckliga arresteringar och förvarstaganden, men det förekommer rapporter om att polisen ibland godtyckligt arresterar och placerar personer i förvar.¹¹⁴

EU-kommissionens samordnare för mänskliga rättigheter uppger att det kan förekomma anklagelser om att polisen brukar tortyr för att framtvunga erkännanden. Samordnaren menar att det inte ligger någon sanning i sådana påståenden, sådan oro och rykten härstammar från det trauma befolkningen utsattes för under kommunistregimen där hela familjer, inklusive barn, kunde häktas och utsättas för övergrepp.¹¹⁵ Andra källor rapporter dock, även om tortyr inte nämns, att det förekommer att polis och fängelsevakter misshandlar misstänkta och andra internerade personer. Det amerikanska utrikesdepartementet citerar den albanska ombudsmannens rapporter där det uppges att de flesta anmälda fall av polisvåld gäller fysisk eller psykisk misshandel under arrest eller förhör.¹¹⁶ I maj 2018 rapporterade Exit om anklagelser om polisövergrepp i samband med förhör.¹¹⁷ Även Freedom House uppger i sin årsrapport att det förekommer att polisen tilltar våld mot internerade.¹¹⁸ I ett pressmeddelande skriver Europarådet att en majoritet av de frihetsberövade i Albanien behandlas på ett korrekt sätt i polisens förvar, enligt Europarådet förkommer dock anklagelser om att polisen har utsatt intagna för fysisk misshandel. Gällande fängelseförhållanden uppger Europarådet att det inte har tagit emot några anklagelser om fysisk misshandel med undantag för fängelset Pequin där polisanställda anklagas

¹¹⁰ Nabolli, 2018.

¹¹¹ Polisattaché, 2018.

¹¹² SCPA, 2018.

¹¹³ Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 1.

¹¹⁴ Ibid., s. 2, 4, 6.

¹¹⁵ EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, 2018.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Exit, *Another Victim of Police Brutality*, 2018-05-29,

<https://exit.al/en/2018/05/29/another-victim-of-police-brutality/> (Hämtad 2019-03-01).

¹¹⁸ Freedom House, 2018.

för att ha utsatt interner för misshandel i samband med genomsökning av fängelsecellerna.¹¹⁹

4.3.7. Intern och extern kontroll

Den albanska statspolisens huvudsakliga interna kontrollmekanismer utgörs av Internal Affairs and Compliance Service (IACS) och Directorate on Professional Standards (DPS). IACS är fristående från polisen och rapporterar till inrikesministeriet, enligt lag är dess uppdrag att ”garantera en ansvarsutkrävande, demokratisk och transparent polistjänst för samhället”. IACS ansvarar även över att upprätta ett effektivt system för att ta emot medborgares klagomål om korruption och misskötsel inom polisväsendet.¹²⁰ Idag kan enskilda medborgare anmäla misskötsel eller lämna klagomål till IACS via brev, e-post och telefon.¹²¹ Mellan september 2014 och september 2015 ska IACS ha hanterat 1 769 klagomål från allmänheten om disciplinär misskötsel bland poliser. Totalt 20 enskilda poliser ska därefter ha blivit föremål för åtal.¹²²

DPS hanterar anmälningar om misskötsel och oetiskt beteende samt våldsanvändning bland polisanställda.¹²³ DPS ligger organisatoriskt inom polisen och rapporterar till generaldirektören. IACS och DPS ska samarbeta genom att koordinera aktiviteter och utbyta information om utredningar av klagomål gentemot enskilda poliser.¹²⁴

Det finns ingen extern kontrollmekanism i form av ett eget organ, men åklagarna ska ha insyn i polisens arbete.¹²⁵ Samarbetet mellan polis och åklagare fungerar dock dåligt.¹²⁶

En åtgärd som har vidtagits för att motverka korruption inom bland annat polisväsendet är en dekriminaliseringslagstiftning som antogs under 2016. Sammanfattningsvis innebär den nya lagstiftningen att brottsdömda inte tillåts ha offentliga anställningar.¹²⁷ Under 2015 avskedade inrikesministeriet 20 procent av alla poliser med misskötsel som motivering.¹²⁸ Ytterligare ett exempel på försök till att motverka korruption

¹¹⁹ Europarådet, *Press Release – DC034(2016). Anti-torture Committee calls upon Albanian authorities to address poor detention conditions, prison healthcare services, and provide safeguards for involuntary hospitalisation*, 2016-03-03, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2421003&Site=DC&direct=true> (Hämtad 2019-03-01).

¹²⁰ Kuçi, B. & Begaj, E., *Assessment of Police Integrity in Albania*, *Pointpulse*, 2016-12-30, s. 31, <http://pointpulse.net/wp-content/uploads/2017/02/Assessment-of-Police-Integrity-in-Albania-2016.pdf> (Hämtad 2019-03-01).

¹²¹ SCPA, 2018.

¹²² Kuçi & Begaj, 2016, s. 32–33.

¹²³ Ibid., s. 33.

¹²⁴ Ibid., s. 31.

¹²⁵ SCPA, 2018.

¹²⁶ EU-delegationen, 2013 och 2016; Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 6, 24.

¹²⁷ Initierad bedömning av albanska statspolisens (A), 2016.

¹²⁸ Företrädare för EU-delegationen, 2016.

inom polisen är lanseringen av kroppskameror inom trafikpolisen för att minska mottagandet av mutor.¹²⁹

EU-kommissionen noterar i en rapport från 2016 att vissa framsteg har gjorts i Albaniens arbete mot korruption. De framsteg som noteras är bland annat lagen om skydd av visselblåsare. Enligt kommissionens rapport ökade polisens internutredningar ansevärt under 2016 och en positiv trend i antalet utredningar, åtal och fällande domar i fall av låg- och medelnivåkorruption noterades. Av kommissionens rapport framgår dock att polisen fortsatt är sårbar för korruption och att antalet utredningar, åtal och fällande domar är särskilt lågt när det gäller tjänstemän på högre nivåer.¹³⁰

Flera källor uppger likaså att korruptionsbekämpningen är relativt effektiv gentemot lågnivåkorruption men att straffrihet är ett allvarligt problem på högre nivåer inom rättsväsendets hierarki. En initierad källa uppger att det är svårt att upptäcka korruption, men om det framkommer indikationer på att korruption försiggår på lägre nivåer så utreds detta och enskilda poliser kan sparkas.¹³¹

En företrädare för den albanska ombudsmannen uppger att det under 2016 framkom uppgifter om att sju högt uppsatta chefer inom polisen gjorde sig skyldiga till våld. Enligt företrädaren är våldsanvändningen vanligare på lägre nivåer inom polisen och den här händelsen var särskilt oroväckande då den involverade högt uppsatta tjänstemän. Polisledningen reagerade dock tydligt och omedelbart genom att avskeda de misstänkta. Företrädaren menar att detta är tecken på en positiv utveckling inom polisen då ombudsmannen tidigare har haft svårt att få någon som helst reaktion från polisen. Företrädaren uppger att det idag är lättare att upptäcka fall av polisvåld tack vare sociala medier.¹³²

5. Åklagar- och domstolsväsende

Åklagar- och domstolsväsendet är mitt inne i en omfattande reformprocess vars syfte i första hand är att stärka rättsväsendets integritet genom att motverka korruption och politisk påverkan på rättsprocesser. Strukturella reformer och granskning av enskilda funktionärer kommer förhoppningsvis att leda till resultat. I dagsläget är det dock för tidigt att uttala sig om resultat och redogörelsen nedan får betraktas som en lägesbeskrivning innan reformerna börjat ge effekt och kunnat utvärderas.

5.1. Pågående reformarbete

Grundläggande konstitutionella lagändringar genomfördes under sommaren 2015 (ungefär en tredjedel av konstitutionen ändrades) och följdes därefter

¹²⁹ Ibid.; Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 4.

¹³⁰ Europeiska kommissionen (A), 2016, s. 17, 19, 62.

¹³¹ Initierad bedömning av albanska statspolisen (A), 2016.

¹³² Albanska ombudsmannen, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-07.

av en period där ett omfattande paket av speciallagar skulle antas för att kunna implementera förändringarna.¹³³ I huvuddrag kretsar reformarbetet kring följande teman:

- bekämpa korruption, bl.a. genom nya strukturer och organ: ett nationellt utredningsorgan (National Bureau of Investigation (NBI)) som tillsammans med ett särskilt åklagarkontor (Special Prosecution Office) kommer att bilda kontrollfunktionen Special Anti-Corruption Structure (SPAK)¹³⁴
- minska det parlamentariska inflytandet över rättsväsendet
- öka högsta domstolens självständighet och effektivitet samt konstitutionsdomstolens, rättsrådets och åklagarväsendets självständighet och transparens
- öka ansvarsutkrävande bland domare och åklagare, bl.a. genom att inrätta ett nytt rättsråd, åklagarråd och en rättsrådsinspektör
- öka rättsväsendet effektivitet och allmänhetens tillgång till rättslig prövning.¹³⁵

Processen att reformera rättssektorn drivs av parlamentet som har tillsatt en ad hoc-kommitté bestående av sju arbetsgrupper till vilka sakkunniga experter har kopplats. Det råder parlamentarisk konsensus om att det finns ett behov av en omfattande reform för att minska politiskt inflytande och korruption inom rättsväsendet.¹³⁶ Däremot har implementeringsfasen av reformerna försenats kraftigt till följd av politiska meningsskiljaktigheter om hur implementeringen ska gå till och kravet på kvalificerad majoritet i parlamentet för att vissa av reformerna ska kunna genomföras.¹³⁷

Enligt företrädare för EU-delegationen syftar reformarbetet till att rensa det politiska systemet från korruption och minska möjligheterna för organiserad brottslighet att påverka rättsliga och politiska processer. Vidare konstaterar man att det finns en genuin motvilja bland delar av den albanska eliten att genomföra reformerna men samtidigt är dessa en nödvändighet för ett framtida albanskt EU-medlemskap. Att inte genomföra reformerna skulle på sikt få mycket höga politiska och ekonomiska kostnader för landet.¹³⁸

¹³³ EU-delegationen, 2013 och 2016; Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 3.

¹³⁴ Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 3; Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

¹³⁵ Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 3.

¹³⁶ High Council of Justice (HCJ), samtal med chefsinspektören i Tirana, Albanien, 2016-03-10.

¹³⁷ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

¹³⁸ EU-delegationen, 2016.

En rådgivare med ansvar för övervakning av domstolar och åklagarväsendet och företrädare för Helsingforskommittén lyfter fram domstolarnas och åklagarnas oberoende som den enskilt viktigaste faktorn att förbättra genom reformerna.¹³⁹

Enligt en företrädare för EU-delegationen är ytterligare en nyckel till reformens framgång förändringar i domstolsväsendets högsta administrativa organ, High Council of Justice (HCJ). HCJ leds idag av presidenten och justitieministern och har omfattande befogenheter när det gäller tillsättningar, befordran och disciplinära åtgärder mot domare på alla nivåer. Systemet har inte fungerat i Albanien eftersom HCJ i grunden blivit ett politiserat organ där beslut baserats på politisk lojalitet snarare än skicklighet och förtjänst.¹⁴⁰ Enligt en initierad bedömare är HCJ idag en av de institutioner som åtnjuter minst förtroende inom rättssektorn och måste utan tvekan betraktas som mycket korrupt.¹⁴¹ Enligt reformplanerna kommer HCJ att bestå som institution men vara ett permanent organ och bestå av sex domare och fem lekmän utsedda av parlamentet. Varken presidenten eller justitieministern kommer att vara representerade. Vissa av HCJ:s mandat kommer dessutom att föras över till de nya organen Justice Appointment Council (JAC) och High Judicial Inspectorate, där det förra kommer att ansvara för tillsättning av domare och det senare b.l.a. kommer att ha tillsynsansvar.¹⁴²

Rättsreformerna introducerar även ett högsta åklagarråd, High Prosecutorial Council (HPC), som genom en liknande struktur som rättsrådet HCJ, fast inom åklagarväsendet, ska decentralisera åklagarnas arbete. Bland HPC:s uppgifter kommer det ingå att tillsätta en riksåklagare (*General Prosecutor*) samt åklagare till det särskilda åklagarkontoret (*Special Prosecution Office*). Som ovan nämnt kommer det särskilda åklagarkontoret tillsammans med NBI att utgöra kontrollfunktionen SPAK.¹⁴³

Det nationella utredningsorganet NBI kommer vara en självständig institution inom SPAK som tillsammans med Special Prosecution Office kommer att ansvara för att utreda och handlägga korruptionsbrott och andra relaterade brott. Det är ett uttalat syfte att i första hand fokusera på högnivåkorruption. NBI kommer att vara den utredande komponenten inom SPAK och agera på uppdrag av och i samarbete med Special Prosecution Office. NBI kommer att vara helt självständigt i förhållande till riksåklagaren. NBI:s personal kommer i första hand bestå av utredare som

¹³⁹ Albanska justitieministeriet, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-09; Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

¹⁴⁰ EU-delegationen, 2016.

¹⁴¹ Sida, 2016.

¹⁴² High Council of Justice, 2016.

¹⁴³ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

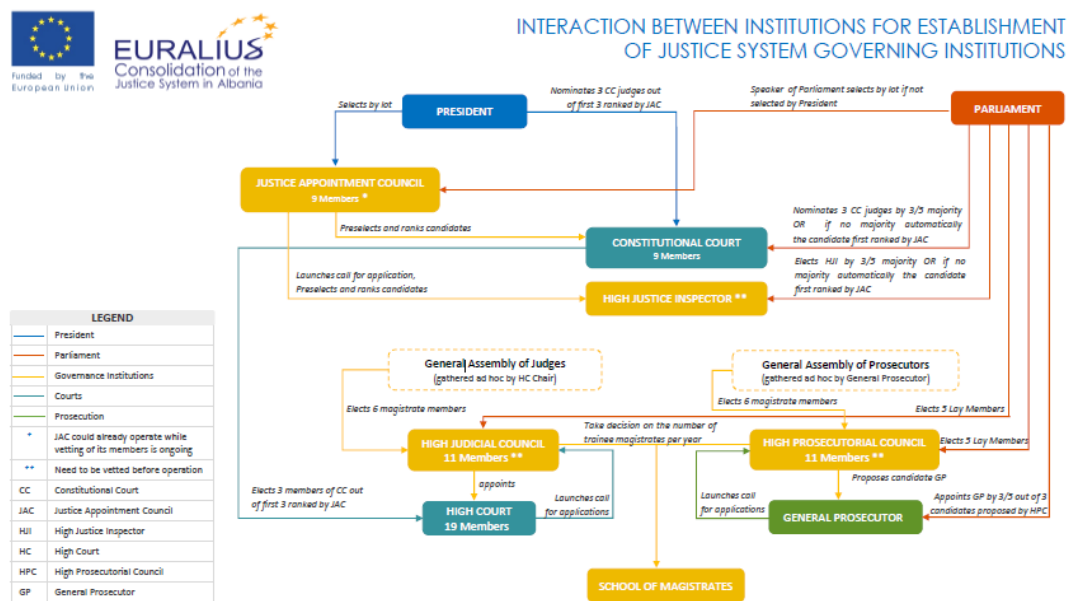
dels har polisiära befogenheter men även, i vissa fall, befogenheter som inom det ordinarie straffrättsliga systemet ligger hos åklagare.¹⁴⁴

När det gäller granskningen och recertifieringen av domare och åklagare, uppger en chefsinspektör för rättsrådet HCJ att processen ska ske enligt en modell som inspirerats från motsvarande rättsreformer i Ukraina och Serbien. Processen är hårt driven av internationella aktörer (EU och USA) och ska innefatta ett skriftligt kunskapsprov, en genomgång av tidigare ärenden, inkomst- och tillgångsdeklaration (som även innefattar anhöriga) samt en bakgrundskontroll som även inkluderar brottsmisstankar utomlands. Två särskilda kommissionärer, som själva inte arbetat som domare de senaste åren, är tillsatta att leda arbetet i en självständig kommission (Independent Qualification Commission (KPK)). Kommissionen kommer att utföra det praktiska arbetet under övervakning av en internationell kommission och det albanska civilsamhället. Från Venedigkommissionen har vissa frågor rests kring förutsättningarna för en helt oberoende recertifieringsprocess. De farhågor som Venedigkommissionen har uttryckt kring processen begränsar sig dock inte till de inhemska aktörerna utan även till eventuell indirekt påverkan på processen från den internationella missionens sida. Ytterligare en aspekt som har kritiserats är tidsperspektivet. Totalt handlar det om ca 800 domare och åklagare samt ca 200 andra tjänstemän inom rättsväsendet som ska genomgå processen, som enligt planerna ska ta elva år att genomföra.¹⁴⁵ I ett första stadie kommer granskningsprocessen fokusera på konstitutionsdomstolen, högsta domstolen, överåklagaren och kandidater till de nya institutionerna som introducerats i rättsreformen. Således blir denna process en nyckel till hela reformen eftersom de nya institutionerna inte kommer kunna börja fungera innan det finns kvalificerad personal som genomgått granskningen att rekrytera.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Group for Legal and Political Studies, *Albania's National Bureau of Investigation (NBI) – Three Lessons for the Region*, maj 2018, <http://www.legalpoliticalstudies.org/wp-content/uploads/2018/05/GLPS-Policy-Analysis-Albania%E2%80%99s-national-bureau-of-investigation.pdf> (Hämtad 2019-03-14).

¹⁴⁵ High Council of Justice, 2016.

¹⁴⁶ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

Bild 1: Översikt av institutioner för styrning av rättsväsendet

Källa: Euralius

5.1.1. Status på reformarbetet

Innan de nya institutionerna har kunnat struktureras, och som en direkt konsekvens av att recertifieringsprocessen är en förutsättning för detta, har de gamla institutionerna fortsatt fungera som en interimslösning.¹⁴⁷

Recertifieringsprocessen inleddes i början av 2018 och redan innan processen kom igång hade minst 17 högt uppsatta domare och åklagare självmant lämnat sina poster.¹⁴⁸ Vid årsskiftet 2018/19 hade ca 100 individer granskats varav ca 50 procent har underkänts eller självmant avträtt sina poster.¹⁴⁹ Detta har skapat en dominoeffekt i det albanska rättssystemet som inte bara lett till att skapandet av nya institutioner fördröjts, utan även till en bristande kapacitet i det ordinarie rättssystemet på grund av brist på domare i överdomstolsnivå. Därutöver har en situation uppstått där konstitutionsdomstolen inte är beslutsfär på grund av att domare inte godkänts eller har sagt upp sig.¹⁵⁰ I december 2018 fanns dock Justice Appointment Council (JAC) på plats, som har i uppgift att nominera nya domare till Konstitutionsdomstolen. Samtidigt hade det nya rättsrådet

¹⁴⁷ Reuters, *Scuffles, flares as Albania picks interim prosecutor*, 2017-12-18, <https://www.reuters.com/article/us-albania-prosecutor-protests/scuffles-flares-as-albania-picks-interim-prosecutor-idUSKBN1EC1XH> (Hämtad 2019-03-14).

¹⁴⁸ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018; Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 3.

¹⁴⁹ EU-delegationen, *Time for change in the Albanian judiciary: looking back at a year of vetting process*, 2018-12-29, https://eeas.europa.eu/delegations/albania/56091/time-change-albanian-judiciary-looking-back-year-vetting-process_en (Hämtad 2019-03-01).

¹⁵⁰ Tsarizm, *Albanian Helsinki Committee: Justice Reform at "Impasse"*, 2018-12-02, <https://tsarizm.com/news/balkans/2018/12/02/albanian-helsinki-committee-justice-reform-at-impasse/> (Hämtad 2019-03-01).

HCI och åklagarrådet HPC sina konstituerande sessioner.¹⁵¹

Förutsättningarna för att börja bemanna SPAK-institutionerna är därmed på plats. En angelägen uppgift för HPC är att tillsätta åklagare till SPAK:s åklagarfunktion Special Prosecution Office. I en första utlysning i början av januari 2019 ansökte endast två åklagare till de 15 utlysta positionerna och efter en andra utlysning där HPC hade lättat på vissa administrativa krav finns endast fem sökande, varav en hade genomgått KPK:s granskning och de övriga genomgår i skrivande stund granskningen.¹⁵²

5.2. Åklagar- och domstolsväsendets kapacitet

5.2.1. Organisatorisk struktur

5.2.1.1. Domstolsväsendets struktur

Utöver konstitutionsdomstolen, som är att betrakta som en fristående statsfunktion, utgörs grundstrukturerna i det albanska domstolsväsendet av det högsta rättsrådet HCI (se föregående kapitel) och de allmänna domstolarna. Som tidigare nämnt är det albanska domstolsväsendet inne i en reformprocess där nya institutioner skapas och mandatet hos de olika funktionerna kommer att förändras. Fram tills rättsreformen har det juridiska rådet bestått av 15 ledamöter. Fasta ledamöter är presidenten (som är ordförande), högsta domstolens chefsdomare och justitieministern. Resterande ledamöter väljs dels av parlamentet, dels internt bland praktiserande domare i det ordinarie domstolsväsendet. Rådet föreslår tillsättningar av domare i lägre och högre domstol samt handlägger disciplinärenden mot domare i dessa instanser.¹⁵³ Rådets arbete har kritiserats för bristande organisation och effektivitet. Oklarheter i rutiner kring ledamöternas ansvarsområden och brister i rådets organisation utgör hinder för en effektiv domstolsorganisation där kompetenta domare får möjlighet att utvecklas och beföras.¹⁵⁴

Högsta domstolen

Högsta domstolen är den högsta appellationsdomstolen och består av 17 domare som utses av presidenten med godkännande av parlamentet. Rättsreformernas implementering kommer dock att ändra tillsättningsordningen. Innan rättsreformerna träder i kraft fullt ut utses domarna för en tjänstgöringsperiod om nio år. Domstolen är organiserad i en straffrättslig och en civilrättslig avdelning. Den straffrättsliga

¹⁵¹ Council of Europe (CoE), *Anti-corruption digest Albania*, januari 2019, <https://www.coe.int/en/web/corruption/anti-corruption-digest/albania> (Hämtad 2019-03-01).

¹⁵² Exit, *Two More Prosecutors Apply for SPAK*, 2019-02-01, <https://exit.al/en/2019/02/01/two-more-prosecutors-apply-for-spak/> (Hämtad 2019-03-01).

¹⁵³ Institute of Policy and Legal Studies (IPLS), *Organizational Study of the Albanian Judicial Sector*, [odaterad], <http://www.ipls.org/services/judicial/j1.html> [ej längre tillgänglig].

¹⁵⁴ Council of Ministers, Department of Strategy and Donor Coordination, *Justice Inter-Sector Strategy*, [odaterad], s. 14f., https://shtetiweb.org/wp-content/uploads/2014/05/moj_strategjia_eng1.pdf (Hämtad 2019-03-15).

avdelningen har även ansvar för militära mål. Chefsdomaren har möjlighet att flytta ärenden mellan avdelningarna. Domstolen sammanträder genom en panel bestående av fem domare. Domar proklameras inom 30 dagar från att förhandlingar avslutas.¹⁵⁵

Appellationsdomstolar

Appellationsdomstolar finns i sex regioner och ansvarar för överprövning av utslag i lägre domstol. Som i alla instanser lottas mål på enskilda domare enligt lagstadgade principer. Domarna föreslås av HCJ och utses formellt av presidenten. För att tjänstgöra i appellationsdomstol krävs minst fem års erfarenhet från lägre domstol. Domare i appellationsdomstol tjänstgör till dess att de självmant slutar, sägs upp eller når 65 års ålder.¹⁵⁶ Antalet appellationsdomstolar i Albanien är för närvarande 8.¹⁵⁷

Lägre domstolar

Lägre domstolar prövar civilrättsliga och straffrättsliga ärenden i enlighet med straff- och civilprocesslagstiftningen. Domstolarna är organiserade utifrån 36 distrikt som tillsammans täcker in hela landet. Den territoriella jurisdiktionen för varje domstol fastställs genom presidentdekret. Domstolarna sammanträder med tre domare.¹⁵⁸ Domstolsorganisationen inrymmer också domstolar på två nivåer för särskilt grova brott och särskilda appellationsdomstolar prövar de mål som enligt lag faller under deras jurisdiktion. Domstolarna sammanträder med en panel av fem domare. Utöver dessa domstolar finns även en militärdomstol som prövar mål med koppling till Albaniens väpnade styrkor.¹⁵⁹ Sammanlagt finns 29 lägre domstolar i Albanien.¹⁶⁰

5.2.1.2. Åklagarmyndighetens struktur

Åklagarmyndigheten är en oberoende myndighet som leds av riksåklagaren som fram tills det att rättsreformerna började implementeras utsågs på ett begränsat mandat av presidenten efter parlamentets godkännande. För närvarande leds åklagarmyndigheten av en tillfälligt tillsatt riksåklagare som ska förvalta myndigheten fram tills det att reformerna implementerats och en ny riksåklagare utsetts enligt den nya ordning som kommer att gälla. Riksåklagaren leder hela åklagarmyndighetens arbete genom att tillsammans med justitiedepartementet ge förslag till presidenten avseende åklagarmyndighetens struktur och personalkrav. Vidare föreslår den allmänna åklagaren nominering, förflyttning, befordran och avsked för åklagare.¹⁶¹ Rättsreformen kommer dock innebära att mandaten i viss

¹⁵⁵ IPLS, [odaterad]

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Council of Europe (CoE), *Court Organisation and Court Administrators' capacities in Albania: A first exploratory study*, 2016-03-15, s. 33, <https://rm.coe.int/court-organisation-and-court-administrators-capacities-in-albania-a-fi/16807883bc> (Hämtad 2019-03-21).

¹⁵⁸ IPLS, [odaterad].

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ CoE, 2016, s. 33.

¹⁶¹ Albanien. Lagstiftande organ, Law No. 97/26, "On the organization and functioning of the prosecution office in the Republic of Albania", 2017-07-19,

utsträckning kommer att struktureras om och de formella beslutsvägarna ändras (se kapitel 5.1.).

Åklagarmyndigheten är organiserad i tre nivåer som korresponderar med domstolsväsendets struktur och finns representerad på de orter där domstolarna finns.¹⁶² Albanien har för närvarande drygt trehundra tjänstgörande åklagare vilket innebär en åklagartäthet som ligger strax under genomsnittet för Europarådets medlemsländer. Antalet ärenden som varje år handläggs av en enskild åklagare är lågt i förhållande till andra jämförbara länder.¹⁶³

5.2.2. Utbildning och kunskap

För att utses som domare krävs att en person är ostraffad, juristutbildad, har gott rykte och är minst 25 år. Utöver den grundläggande juridiska utbildningen ska den som utses till domare genomgå en obligatorisk domarutbildning vid en statlig juridisk akademi. I dagsläget saknar akademien den infrastruktur som krävs för att kunna erbjuda adekvat utbildning till nya domare, akademins budget är mycket begränsad och undervisning lever inte upp till de krav som ställs av Europarådet. Även om läroplanen har godkänts finns brister i integreringen av internationell rätt och Europakonventionen i undervisningen, som inte lever upp till internationell standard.¹⁶⁴

En tillträdande åklagare erhåller ett obligatoriskt utbildningsprogram vid en juridisk akademi. För närvarande finns påtagliga brister i akademins infrastruktur och de budgetmedel som är allokerade till utbildning av åklagare och domare är otillräckliga.¹⁶⁵ Enligt en företrädare för Sida som Lifos konsulterat har åklagarna generellt sett sämre utbildning och kompetens än domare.¹⁶⁶

Företrädare för organisationen CLCI, som driver projekt för att göra rättsvårdande myndigheter mer brottsofferorienterade, upplever att det saknas expertis om sårbara grupper inom hela rättsväsendet.¹⁶⁷

5.2.3. Resurser och effektivitet

<https://www.eurallius.eu/index.php/en/library/albanian-legislation/send/89-prosecution-office/181-law-on-the-organisation-and-functioning-of-the-prosecution-office-al-en-legislation/send/89-prosecution-office/181-law-on-the-organisation-and-functioning-of-the-prosecution-office-al-en> (Hämtad 2019-03-15).

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ CoE, *Council of Europe European Commission for the efficiency of justice (CEPEJ), CEPEJ Studies No.26*, oktober 2018, s. 125 ff. <https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c>, (Hämtad 2019-03-01).

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Council of Ministers, [odaterad], s. 10 ff.

¹⁶⁶ Sida, 2016.

¹⁶⁷ CLCI, 2018.

Sammanlagt har Albanien drygt 350 ordinarie domare fördelade på domstolar i Tirana, Berati, Dibër, Durrës, Elbasan, Fier, Gjirokastër, Kavajë, Korce, Krujë, Kukës, Kurbin, Lezhë, Lushnjë, Mat, Pogradec, Pukë, Sarandë, Shkoder, Tropjë, Vlorë och Permet. Merparten av domarna (77 procent) tjänstgör i lägre domstol.¹⁶⁸

Ett kapacitetsproblem för det albanska domstolsväsendet är bristen på kontinuitet och förutsägbarhet. De kraftiga politiska svängningarna i landet i kombination med att leva upp till de legala krav ett framtida EU-medlemskap kräver, har medfört en situation där mängden ny lagstiftning som tillkommer är stor samtidigt som befintliga lagar ständigt ändras. I kombination med den juridiska akademins bristande kapacitet medför detta en situation där rättsutvecklingen springer ifrån domarkåren. Detta i sin tur leder till en onödigt hög arbetsbelastning för de enskilda domarna och medför stora balans- och brister i kvaliteten på domar.¹⁶⁹

Europarådet lyfter tillsammans med EU fram ett antal områden där man identifierat bristande administrativ effektivitet och andra hinder för effektivt resursutnyttjande inom domstolsväsendet. Man konstaterar att det saknas tydliga strukturer för administration och ledning av enskilda domstolar, att individer i arbetsledande positioner saknar nödvändig kompetens, att övrig administrativ personal rekryteras utan erforderliga kriterier eller kompetensförsörjningsstrategi. Slutligen identifieras ett behov av stärkta koordineringsmekanismer för att uppnå samma administrativa standarder i alla domstolar.¹⁷⁰

5.2.4. Förtroende

UD uppgav i sin senaste rapport om mänskliga rättigheter i Albanien att allmänhetens förtroende för det albanska rättsväsendet är svagt.¹⁷¹ I en studie finansierad av UNDP framgick att endast drygt 20 procent av respondenterna åtnjöt förtroende för domstolsväsendet och åklagarmyndigheten.¹⁷² En annan studie visar att 70 respektive 67 procent av de tillfrågade anser att korruption är ett omfattande fenomen inom domstols- respektive åklagarväsendet. De låga siffrorna till trots kan en markant förbättring noteras jämfört med en likadan undersökning som gjordes året innan.¹⁷³ Det kan också konstateras att 70 procent av respondenterna i UNDP:s studie tror att rättsreformen kommer att leda till förbättringar.¹⁷⁴

¹⁶⁸ IPLS, [odaterad].

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ CoE, 2016.

¹⁷¹ UD, 2019, s. 2.

¹⁷² UNDP, 2018, s. 14 ff.

¹⁷³ Qirjazi, 2017, s. 7.

¹⁷⁴ UNDP, 2018, s. 14 ff.

5.3. Åklagar- och domstolsväsendets integritet

5.3.1. Korruption och annan otillbörlig påverkan

Åklagarmyndighetens roll som oberoende myndighet uttrycks i en rad rättsliga dokument. Exempelvis finns i artikel 54 i den allmänna åklagarinstruktionen ett uttryckligt förbud för regeringen att påkalla att ett visst ärende ska väckas eller läggas ner. Regeringens formella mandat är att ge mer allmänna riktlinjer avseende inriktningen på åklagarmyndighetens brottsbekämpande verksamhet. Oaktat detta och liknande förbud finns en tydlig tendens till politisering av åklagarväsendet vilket medför en rad integritetshotande faktorer som ger anledning att ifrågasätta myndighetens faktiska oberoende. Genom tillsättningsmekanism och budgetordning är den allmänna åklagaren i hög grad beroende av ett politiskt stöd, dels för att över huvud taget komma i fråga för positionen, dels för att få tillräckliga resurser för att kunna organisera myndigheten och styra verksamheten.¹⁷⁵

Politiseringen och de strukturella bristerna uttrycker sig även i att det inom åklagarväsendet finns ett bristande förtroende för den egna myndighetens oberoende. De undersökningar som gjorts visar att en majoritet av de tillfrågade åklagarna menar att myndigheten inte är oberoende. Regeringen pekas ut som den institution som har det största otillbörliga inflytandet.¹⁷⁶

Utöver det mer strukturella hotet mot åklagarmyndighetens oberoende och professionalism finns även andra integritetshotande faktorer. Av Europarådets medlemmar är det endast Moldavien som har en lägre lönenivå inom åklagarmyndigheten än Albanien. Lönerna kompletteras dessutom inte av andra anställningsförmåner såsom är vanligt förekommande i länder med liknande historisk bakgrund. Detta leder till att åklagare av rent ekonomiska skäl befinner sig i en situation som gör dem utsatta. I kombination med andra omständigheter, såsom inflytandet av organiserad brottslighet och bristen på demokratisk tradition, resulterar detta i att rättsväsendet, inklusive åklagarmyndigheten, pekas ut som den mest korrupta sektorn i Albaniens statsförvaltning.¹⁷⁷

Liksom andra statsanställda har åklagare en lagstadgad skyldighet att deklarerat sina inkomster, tillgångar och affärsmässiga associationer. I praktiken har systemet dock inte alltid efterlevts och sanktioneras oftast enbart genom symboliska viten.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Balkan Insight, *Tough Prosecutor Shakes Albania's Establishment*, 2012-02-03, <https://balkaninsight.com/2012/02/03/tough-prosecutor-shakes-albania-s-establishment/> (Hämtad 2019-03-21).

¹⁷⁶ Balkan Insight, *Albania's Judges admit Corruption and Bribes*, 2012-10-25, <https://balkaninsight.com/2012/10/25/albania-judges-admit-corruption-and-bribes/> (Hämtad 2019-03-21).

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Council of Ministers, [odaterad], s. 16.

Domstolsväsendets oberoende har historiskt sett utsatts för regelbundna påfrestningar genom politiska påtryckningar från både regeringsmakt och opposition. Regeringen drar sig inte för att sätta press på domare genom att vara involverad i tillsättnings- och disciplinfrågor. Även otillbörligt inflytande från den privata sektorn och organiserad brottslighet är vanligt förekommande.¹⁷⁹ Äldre undersökningar har visat att endast 33 procent av de albanska domarna anser att domstolsprocessen varit fri från politiskt inflytande. De som pekas ut som mest aktiva i sin påverkan på domstolarna var regeringstjänstemän, lokala politiker, parlamentsledamöter och presidentadministrationen.¹⁸⁰

Domares tjänstgöringsvillkor anses inte uppfylla Europarådets krav och ersättningsnivån tillhör de lägsta i Europa. Det regelverk som finns på plats för att utvärdera domares prestationer tillämpas i praktiken inte enhetligt vilket leder till slitningar inom domarkåren och underblåser korrupt beteende. Detsamma gäller regleringen av disciplinära förfaranden mot domare. Ett regelverk finns på plats men på grund av bland annat oklarheter i tillsynsmandat för juridiska rådet och justitiedepartementet kan systemet inte tillämpas kraftfullt och konsekvent.¹⁸¹

5.3.2. Intern och extern kontroll

I sin nyckelroll som garant för domstolsväsendets integritet möter det juridiska rådet en rad hinder. Domares immunitet medför begränsningar i rådets möjligheter att effektivt utreda oegentligheter inom domarkåren och något formellt regelverk för lyftande av domares immunitet finns inte på plats. Dessutom saknas en adekvat reglering av formella procedurregler. Det juridiska rådets tillsynsmandat delas också i viss utsträckning med justitiedepartementet som har ansvar för att överse implementeringen av lagstiftningen. Då tillsynsområdena tangerar varandra och ingen tydlig formell gränsdragning existerar finns risk för politiskt inflytande över tillsynsprocessen.¹⁸²

Till HCJ är ett operativt inspektorat kopplat. Inspektoratet utreder anmälningar från medborgare men tar även upp ärenden ex officio och gör även tematiska uppföljningar. De kan även starta utredningar baserat enbart på t.ex. medieuppgifter. Inspektoratet består av 15 inspektörer samt en chef. En avdelning arbetar med utvärderingar och en avdelning ansvarar för disciplinära utredningar.¹⁸³

Inspektoratet tar emot ca 800 anmälningar per år. Inte alla anmälningar som kommer till inspektoratet faller inom dess mandat utan i praktiken är det mellan 200 och 300 som inspektoratet kan utreda. Detta handlar endast om

¹⁷⁹ Balkan Insight, 2012-10-25

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Council of Ministers, [odaterad] s. 15f.

¹⁸² Ibid., s. 11 f.

¹⁸³ Chefsinspektör HCJ, 2016.

anmälningar mot enskilda domare. Inspektoratet har ingen överprövningsfunktion av själva ärendet som domstolsförhandlingen rör utan utredningarna är fokuserade på domarnas agerande. De vanligaste är ”korrekta”. De utreder enbart anmälningar som berör domares hantering av ett ärende men gör inte någon juridisk prövning av fallet i sig. Mellan 200 och 300 anmälningar årligen bedöms falla inom inspektoratets mandat. Den vanligaste anmälan gäller processuella förseningar. Inspektoratet sysslar inte med frågor som avser implementering av domar.¹⁸⁴ Detta ansvarar justitieministeriet och motsvarande Kronofogdemyndigheten (Bailifs-service) med. För det fall domare har begått brott i sin tjänsteutövning faller det under åklagarmyndighetens jurisdiktion. Direkta korruptionsbrott utreds av åklagare och handläggs i särskild domstol. Vad gäller korruption är dock mandatet i viss mån delat. Om en anmälan gäller korruption på så sätt att det finns misstankar om att detta har lett till exempelvis processuella förseningar så utreder inspektoratet ärendet. Handlar det om en direkt anklagelse om korruption så överlämnas ärendet från inspektoratet till åklagare. Under ett år överlämnas cirka tio anmälningar till åklagare på denna grund.¹⁸⁵

Anmälningar som utretts av inspektoratet lämnas sedan till Justitieministern som tar beslut i frågan huruvida disciplinära åtgärder ska inledas. Inom Justitieministeriet finns ett inspektorat som har liknande uppgifter som HCJ:s inspektorat men endast med mandat över administrativ personal vid domstolarna. Systemet med två inspektorat har kritiserats och riskerna för överlappande jurisdiktion är uppenbar. I praktiken har dock arbetet på operativ nivå fungerat väl medan det på politisk nivå har förekommit spänningar.¹⁸⁶

6. Ombudsmannen

Den albanska ombudsmannainstitutionen är konstitutionellt grundad men regleras i detalj i speciallagstiftning. Ombudsmannen väljs av parlamentet med tre femtedelars majoritet för en femårig mandatperiod med möjlighet till omval. Kvalifikationskraven är att ombudsmannen ska vara en albansk medborgare med högre utbildning som i sin verksamhet har gjort viktiga bidrag för mänskliga rättigheter. Ombudsmannen kan avsättas genom en misstroendeförklaring av en tredjedel av parlamentet.¹⁸⁷

Ombudsmannen åtnjuter samma immunitet som en domare och kan inte hållas straffrättsligt ansvarig under sin mandatperiod. En ombudsman kan inte vara medlem i något politiskt parti, inneha någon politisk eller statlig position eller bedriva privat näringsverksamhet. Ombudsmannen har som främsta uppgift att överse hur medborgarnas konstitutionella rättigheter tas

¹⁸⁴ Chefsinspektör HCJ, 2016.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Albanien. Lagstiftande organ, *The Law on the Peoples Advocate*, <https://www.avokatipopullit.gov.al/en/article/legislation> (Hämtad 2019-03-29).

till vara av det offentliga. Alla albanska medborgare kan väcka ett ärende hos ombudsmannen som sedan utreder ärendet och vidtar åtgärder i form av rekommendationer till myndigheter i fall där kränkningar av medborgares rättigheter identifierats. Ombudsmannens mandat innefattar också möjligheten att begära att åtal väcks mot enskilda tjänstemän.

Ombudsmannens budget allokeras från en särskild post i statsbudgeten men verksamheten finansieras även delvis av privata donationer. Donationerna ska ske på ett sätt som inte gör att ombudsmannens oberoende eller opartiskhet påverkas och deklarerats och registreras i ett särskilt donationsregister.¹⁸⁸

Ombudsmannainstitutet stipulerar tre av varandra oberoende ombudsmän med skilda ansvarsområden. Varje ombudsman har sin egen stab. Sammanlagt arbetar 47 personer vid myndigheten.¹⁸⁹

Ombudsmannens kompetens omfattar att hantera klagomål avseende rättsväsendet och dessa utgör en stor del av ombudsmannens totala ärendevolym. I första hand handlar det om klagomål relaterade till förhållandena i landets fängelser.¹⁹⁰

En stor andel av klagomålen som rör rättsväsendet handlar också om brister i verkställigheten av domar. Ombudsmannen har identifierat detta som ett särskilt allvarligt problem mot bakgrund av mängden ärenden, samt det faktum att även de högsta statliga institutionerna systematiskt visar stora brister i implementeringen av domar. Kraftfulla legala mekanismer saknas i dagsläget för att beivra denna systemhotande form av domstolstrots. I praktiken innebär det att offentliga funktionärer och myndigheter kan begå direkta lagbrott utan att ansvar kan utkrävas. I en särskild rapport till parlamentet 2012 har Ombudsmannen adresserat problemet med omfattande förslag om utökat samarbete mellan åklagarmyndigheten, domstolarna och domstolspolisen som har det faktiska ansvaret för att verkställa domar. En konsekvens av rådande brister, där det allmänna inte kan hållas ansvarigt, medför att allmänhetens förtroende för rättskedjan är mycket lågt.¹⁹¹

Ombudsmannen är en relativt aktiv institution. Parlamentet tar dock inte längre ombudsmannens rekommendationer på allvar.¹⁹²

7. Europadomstolen

Albanien är fullvärdig medlem av Europarådet och ratificerade Europakonventionen 1996. Genom särskild reglering i Albanien

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ People's Advocate, *On the Activity of the Peoples Advocate 1st January -31st December 2012*, s. 117 f.

¹⁹¹ Ibid.

¹⁹² EU-delegationen, 2016.

konstitution står internationella åtaganden över nationell lagstiftning. Genom sin territoriella behörighet i Albanien blir således Europadomstolen i Strasbourg den yttersta garanten för mänskliga rättigheter i Albanien då nationella rättsmedel uttömts. Av domstolens statistik kan konstateras att antalet ärenden som väcks mot albanska staten är förhållandevis lågt och att en stor del av dessa avvisas av domstolen.¹⁹³ Under 2018 fälldes Albanien av domstolen vid nio tillfällen varav sju gånger för brott mot artikel 6 i ECHR som avser rätten till en rättvis rättegång.¹⁹⁴

8. Utsatta grupper

8.1. Hbtq-personer

Inledningsvis bör läsaren uppmärksammas på att vid Lifos inhämtning av information om situationen för homosexuella, bisexuella samt trans- och queerpåpersoner (hbtq-personer) i Albanien har konsulterade källor refererat till hbt-personer (motsvarande engelskans LGBT-person). Lifos har valt att använda begreppet hbtq i de fall där konsulterade källor hänvisar till en bredare och vagt definierad grupp. Queerpåpersoner definieras i denna rapport som personer med en normbrytande sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, men som inte nödvändigtvis definierar sig som transperson, homo- eller bisexuell. Genom att tillämpa begreppet queer enligt denna definition inkluderas relevanta grupper, bland annat intersexuella. När källornas beskrivning rör en eller flera specificerade grupps situation i landet återger Lifos dessa grupps benämning; när en källa enbart återger situationen för exempelvis homosexuella framgår det av texten och Lifos använder i dessa fall inte det bredare begreppet hbtq.

Lifos har tidigare publicerat en temarapport där hbt-personers situation beskrivs mer ingående än i detta sammanfattande avsnitt. Rapporten ”Temarapport: Albanien – situationen för hbt-personer (version 2.0)” finns tillgänglig i [Lifos databas](#).

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet är förbjudet enligt albansk lagstiftning och våld som motiverats av en persons sexuella orientering eller könsidentitet ger straffskärpning.¹⁹⁵ Polislagens artikel 61 föreskriver att polisanställda har en skyldighet att utföra sina arbetsuppgifter utan att diskriminera någon på grund av bl.a. kön eller sexuell läggning.¹⁹⁶

I takt med Albaniens närmanden ett EU-medlemskap har fler statliga åtgärder vidtagits för att förbättra hbt-personers situation i landet. Åtgärder i form av lagstiftningsarbete och upprättande av handlingsplaner har fått

¹⁹³ European Court of Human Rights, *The European Court of Human Rights in facts and figures 2018*, https://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2018_ENG.pdf (Hämtad 2019-03-29).

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ UD, 2019, s. 16.

¹⁹⁶ Albanien, *Law on State Police*, art. 61.

positiva omdömen av flera konsulterade källor¹⁹⁷ men samtidigt uppmärksammas från flera håll att ramverkets implementering brister för att i praktiken kunna förbättra hbtq-personers situation i landet.¹⁹⁸

Homo- och transfobin är utbredd bland den albanska befolkningen och inom albanska institutioner. Det sociala trycket gör att hbtq-personer generellt sett håller sin sexuella orientering/könsidentitet dold.¹⁹⁹ Att komma ut kan bl.a. leda till att en person utsätts för våld, förskjuts, vräks från sin bostad eller diskrimineras på arbetsplatsen.²⁰⁰

Att kartlägga i vilken utsträckning hbtq-personer utsätts för våld i Albanien är svårt. Dels tenderar hbtq-personer att inte vara öppna med sin sexuella läggning/könsidentitet och dels är benägenheten att anmäla brott låg inom dessa grupper.²⁰¹ Den vanligaste sortens våld som hbtq-personer utsätts för p.g.a. sin sexuella orientering och/eller könsidentitet är enligt flera källor våld i nära relationer, vanligen från familjemedlemmar eller andra släktingar.²⁰²

Påhopp och attacker riktade mot homosexuella i det offentliga rummet uppges inte vara särskilt vanligt²⁰³, å andra sidan tillhör det inte heller vanligheten att öppet ge uttryck för homosexualitet i Albanien.²⁰⁴ Transpersoner är mer utsatta och sårbara för att falla offer för våld i det offentliga än homo- och bisexuella.²⁰⁵ En förklaring till denna skillnad är att transpersoners könsuttryck kan vara mer synligt för allmänheten.²⁰⁶

Flera källor lyfter fram de geografiska variationerna i landet. Tirana uppges vara mer liberalt och attraktivt för hbtq-personer medan situationen såvitt avser familjebaserat våld är mycket svårare på landsbygden. De norra delarna av landet uppges vara särskilt problematiska.²⁰⁷

En av anledningarna till hbtq-personers låga anmälningsbenägenhet av våldsbrott är att de kan befara ett dåligt bemötande från polisen, vilket

¹⁹⁷ EU-delegationen, 2013; Kommissionären för skydd mot diskriminering, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-08; LGBT Pro Albania/ProLGBT, samtal med företrädare i Tirana 2013-04-08 och 2016-03-07; Aleanca, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-08; Albanska ombudsmannen, samtal med företrädare i Shkoder 2013-04-10 och 2016-03-08.

¹⁹⁸ EU-delegationen, 2013; ProLGBT, 2016; Aleanca, 2016.

¹⁹⁹ EU-delegationen, 2013; ProLGBT, 2013 och 2016; Aleanca, 2016; Europarådet i Tirana, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-09.

²⁰⁰ Aleanca, 2016; ProLGBT, 2016; EU-delegationen, 2013.

²⁰¹ Europarådet, 2013; ProLGBT, 2016; Aleanca, 2016.

²⁰² Aleanca, 2016; ProLGBT

²⁰³ Ibid.; Europarådet, 2013.

²⁰⁴ Aleanca, 2016.

²⁰⁵ ProLGBT, 2016; Streha, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-08; Europarådet, 2013; Kommissionären för skydd mot diskriminering, 2013.

²⁰⁶ Aleanca, 2016.

²⁰⁷ Aleanca, 2016; EU-delegation, 2016; ProLGBT, 2016.

förekommer.²⁰⁸ I en studie från 2017 av UNDP upplevde tillfrågade hbt-personer att de hade bemötts oprofessionellt av polisen genom att inte tas på allvar eller hånas. Med anledning av polisens attityd hade personer som deltog i studien lågt förtroende för polisväsendets förmåga att skydda dem från systematiskt våld.²⁰⁹ Vid denna typ av diskriminering kan den enskilde vända sig till ombudsmannen, kommissionären för mänskliga rättigheter eller direkt till domstol enligt den Albanska Helsingforskommittén.²¹⁰ Det finns en tydlig tendens till att utsatta personer i gruppen vänder sig till kommissionären för mänskliga rättigheter istället för polis enligt ProLGBT.²¹¹

Europarådets företrädare och företrädare för Streha har en något annan bild av polisens arbete med hbtq-ärenden. Företrädarna delar bilden av att polisen kan sakna kunskap och vara oskicklig på att hantera hbtq-frågor men menar att polisen inte kan sägas sakna vilja att agera eller inte skulle ta ärendet på allvar vid en brottsanmälan från hbtq-personer.²¹² Företrädare för Streha påpekar även avsaknaden av formella strukturer för att hantera denna typ av ärenden.²¹³

När det gäller poliser som i tjänsten begår brott mot hbtq-personer har företrädarna för organisationen ProLGBT noterat en förändring. För ett par år sedan förekom det att poliser uppsökte kända mötesplatser för homosexuella män, s.k. ”cruising-områden”, och pressade enskilda på pengar. Numera förefaller detta inte förekomma längre.²¹⁴ I den mån polis har agerat våldsamt mot hbtq-personer har det framförallt handlat om homosexuella män och transpersoner som misstänkts vara prostituerade. Det har förekommit fall av frihetsberövanden, i upp till ett dygn, som kan betraktas som godtyckliga.²¹⁵ I UNDP:s studie upplevde hbt-personer att polisen utövar en hårdförare behandling av transpersoner och sexarbetare.²¹⁶

Enligt studien från UNDP tar hbt-personer sällan vidare en anmälan till domstol eftersom de upplever att diskrimineringen av dem är utbredd bland åklagare och domare. Detta i kombination med de faktorer som gemene medborgare möter inom rättssystemet (korruption, avsaknaden av ett effektivt rättssystem, höga domstolsavgifter m.m.) gör att hbt-personer drar sig för att ta sina anmälningar vidare.²¹⁷

²⁰⁸ ProLGBT, 2013; Aleanca, 2013; EU-delegationen, 2013; Albanska Helsingforskommittén, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-07.

²⁰⁹ UNDP, *Survey on Access to Justice in Albania*, 2017-11-22, s. 80, 81, <http://www.al.undp.org/content/albania/en/home/library/poverty/survey-on-access-to-justice-in-albania.html> (Hämtad 2019-03-01).

²¹⁰ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2016.

²¹¹ ProLGBT, 2016.

²¹² Europarådet, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-09; Streha, 2016.

²¹³ Streha, 2016.

²¹⁴ ProLGBT, 2016.

²¹⁵ Aleanca, 2016.

²¹⁶ UNDP, 2017, s. 80.

²¹⁷ UNDP, 2017, s. 81–81.

Enligt Aleanca har det förekommit enskilda fall där myndigheterna har agerat mot diskriminering. Exempelvis har ett högerradikalt parti bötfällts i domstol för förtal och en restaurang som sparkat ut ett lesbiskt par från sin lokal har dömts till böter. När det gäller våldsbrott, som oftast handlar om våld inom familjen, finns ett mönster där det inte går vidare till en straffrättslig prövning. I de flesta fall tar offret kontakt direkt med Aleanca för att få stöd med att upprätta en polisanmälan. Organisationen hade under 2016 ännu inte haft någon framgång i att få en förövare fälld.²¹⁸

8.2. Offer för våld i nära relationer

Våld i nära relationer är ett utbrett problem i Albanien och kvinnor är en särskilt sårbar grupp. Nedanstående avsnitt handlar i första hand om kvinnors möjligheter till att åtnjuta myndigheternas skydd från en våldsam partner/ex-partner eller andra familjemedlemmar. Även minderårigas, både flickors och pojkar, möjligheter till att åtnjuta skydd från sina vårdnadshavare berörs.

Sedan 2012 är våld i hemmet en brottslig handling.²¹⁹ I den albanska brottsbalken definieras våld i hemmet i artikel 130/a. Andra relevanta artiklar är artikel 34 och artikel 121/a som rör *stalking* samt artikel 79/c och 88 som rör de straffskärpningar som har lagts till för våldsbrott riktade mot familjemedlemmar.²²⁰ Amerikanska utrikesdepartementet rapporterar att våldtäkt inom äktenskapet är en brottslig handling enligt albansk lagstiftning. Lagen implementeras dock inte effektivt och statliga tjänstemän uppges ha låg förståelse för vad våldtäkt inom äktenskapet är och handlingens kriminella status.²²¹

Statistiken för våld i nära relationer skiljer sig något åt mellan de källor som har konsulterats. EU-kommissionen lämnar i sin senaste rapport uppgifter om att 3 243 fall av våld i hemmet rapporterades under 2017 och 3 700 fall under 2016.²²² Enligt siffror från Albaniens statistiska institut är siffran lägre, under 2016 rapporterades totalt 1 758 fall av våld i hemmet, varav 1 204 fall rörde kvinnor och flickor.²²³ Organisationen CLCI beskriver hur de för några år sedan stöttade fyra offer per dag och att siffran har ökat till mellan sju och tio offer per dag.²²⁴ Enligt CLCI är antalet mord per år som

²¹⁸ Aleanca, 2016.

²¹⁹ CLCI, 2018.

²²⁰ Albanien. Lagstiftande organ, *Criminal Code of the Republic of Albania*, 1995-01-27, [inofficiell översättning], <http://rai-see.org/wp-content/uploads/2015/08/Criminal-Code-11-06-2015-EN.pdf> (Hämtad 2019-03-01).

²²¹ Amerikanska utrikesdepartementet, s. 17.

²²² Europeiska kommissionen, 2018, s. 29.

²²³ National Institute of Statistics (INSTAT), *Women and Men in Albania 2017*, 2017-06-09, s. 96, http://www.instat.gov.al/media/1143/burrat_dhe_grat_ne_shqiperi_2017_libri.pdf (Hämtad 2019-03-14).

²²⁴ CLCI, 2018.

kan kopplas till våld i nära relationer kring 20²²⁵, Albaniens statistiska institut redovisar liknande genomsnittlig statistik för åren 2014–2016.²²⁶

Anmälningarna av våld i hemmet har ökat under de senaste åren.²²⁷ Enligt CLCI har dock inte förekomsten i sig ökat utan det är en effekt av en ökad anmälningsbenägenhet som stämmer ur en ökad medvetenhet om problematiken hos allmänheten.²²⁸ Våld i nära relationer är ett problem som betonas politiskt²²⁹ och får medial uppmärksamhet²³⁰.

Attityder och samhällsnormer är bidragande faktorer till problemets omfattning i Albanien. Flera källor anser att den patriarkala samhällsstrukturen är bidragande till mäns våld mot kvinnor. Dels bidrar starka normer om manlighet och anseende till att män utövar våld mot sin partner eller andra kvinnliga släktingar, dels bidrar normer om kvinnans roll och familjens sammanhållning till att kvinnor i stor utsträckning är ekonomiskt och socialt beroende av en manlig partner eller sina föräldrar.²³¹ Våldsutsatta kvinnor kan utsättas för en stor press från omgivningen om att inte anmäla övergrepp från sin make eller dra tillbaka en befintlig anmälan.²³²

Det finns en tendens bland offer att vilja dra tillbaka sin anmälan efter att den initiala akuta situationen har lugnat ner sig.²³³ Företrädare för CLCI uppskattar att andelen fall av våld i hemmet som läggs ner är omkring 60 procent i civilmål.²³⁴ Möjligheterna att ta tillbaka en anmälan är lättare om det rör sig om ett civilmål än ett brottmål. För att förhindra att ett fall läggs ner i ett civilmål kan polis eller åklagare initiera en stämningsansökan, då blir förövaren part i målet istället för offret och domstolen måste fortsätta behandla ärendet oberoende av offrets medverkan. Det är dock mycket sällsynt att den senare proceduren tillämpas eftersom polisen tenderar att se våld i hemmet som en privat angelägenhet och inte ett samhällsproblem enligt CLCI.²³⁵ Enligt EU-kommissionens rapport registrerades 1 950 fall (av 3 700) rörande våld i hemmet som brottsliga handlingar under 2016.²³⁶

Helsingforskommittén uppger att det finns tre sorters skyddsorder som kan utfärdas till våldsutsatta kvinnor: (1) akut skyddsorder, (2) en vanlig

²²⁵ CLCI, 2018.

²²⁶ INSTAT, 2017, s. 99.

²²⁷ SCPA, 2018; CLCI, 2018; Amnesty International (AI), *Amnesty International Report 2017/18. The State of the World's Human Rights*, 2018-02-22, s. 70, <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF> (Hämtad 2019-03-01).

²²⁸ CLCI, 2018.

²²⁹ SCPA, 2018; Initierad bedömning av albanska statspolisen (B), 2018.

²³⁰ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

²³¹ Ibid.; CLCI, 2018.

²³² Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

²³³ Ibid.

²³⁴ CLCI, 2018

²³⁵ Ibid.

²³⁶ Europeiska kommissionen, 2018, s. 29.

skyddsorder eller (3) beslut om att flytta kvinnan och barnen från huset.²³⁷ En skyddsorder kan enligt CLCI innehålla olika åtgärder beroende på hur den utformas, det kan exempelvis innebära att förövaren måste hålla ett visst avstånd från offret, genomgå rehabilitering eller betala den gemensamma hyran. Den kan också innehålla åtgärder som att ge offret en plats på ett skyddat boende.²³⁸ Enligt SCPA kan polisen fatta beslut om att utfärda en initial skyddsorder.²³⁹ CLCI uppger å andra sidan att det albanska parlamentet endast har lagt fram som förslag att polisen ska kunna utfärda en preliminär skyddsorder direkt när ett våldsbrott rapporteras. Enligt CLCI ska domstolarna fatta beslut om en akut skyddsorder inom 48 timmar. Enligt CLCI ska domstolarna fatta beslut om en ordinarie skyddsorder inom 20 dagar efter att en akut skyddsorder har utfärdats.²⁴⁰

Att domstolen har 48 timmar på sig att utfärda en akut skyddsorder utgör ett hålrum i arbetet med våldsutsatta kvinnor enligt CLCI, då det är en alldeles för lång tid då offret går oskyddat.²⁴¹ Helsingforskommittén lyfter därtill fram implementeringen av akuta besöksförbud som ett problem, på grund av deras utformning kan det vara svårt att ge offret ett effektivt skydd. Enligt Helsingforskommittén kan ett besöksförbud innebära att förövaren ska hålla så lite som fem meters avstånd från offret – att ett sådant besöksförbud efterlevs är omöjligt för polisen att kontrollera.²⁴² Det tillhör inte ovanligheten att offer och förövare fortsätter att leva i samma hus.²⁴³

Amerikanska utrikesdepartementet uppger att polisen inte har tillräcklig utbildning eller kapacitet för att effektivt hantera fall av våld i nära relationer.²⁴⁴ Företrädarna för SCPA och CLCI menar däremot att polisens förmåga är svår att uppskatta eftersom många institutioner är involverade i arbetet med våldsutsatta kvinnor.²⁴⁵ SCPA uppger att polisen tar larmsamtal på allvar och inte skulle negligera sitt ansvar att rycka ut i nödsituationer. Enligt SCPA gör polisen ett bra arbete i jämförelse med andra institutioner men de får ofta skulden för brister hos andra aktörer i kedjan; kommunen är t.ex. ansvarig att hitta ett boende och klarar de inte av den uppgiften så får offret stanna hos polisen.²⁴⁶

CLCI upplever att systemet på en generell nivå inte har särskilt god kapacitet att hantera våld i nära relationer. Det finns en låg kännedom inom kommunerna om befintliga regelverk och problemet ges liten uppmärksamhet på lokal nivå; ledarskapet är ineffektivt och det behövs en mekanism som samordnar alla ansvariga aktörer på kommunal nivå (polis,

²³⁷ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

²³⁸ CLCI, 2018.

²³⁹ SCPA, 2018.

²⁴⁰ CLCI, 2018.

²⁴¹ Ibid.

²⁴² Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

²⁴³ Ibid.; Sida, 2016.

²⁴⁴ Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 17.

²⁴⁵ SCPA, 2018; CLCI, 2018.

²⁴⁶ SCPA, 2018.

socialtjänst, advokatsamfund). En sådan mekanism finns i dagsläget i 37 av 61 kommuner, men även om det är etablerat så krävs det mycket för att implementera.²⁴⁷ Även EU-kommissionen lyfter behovet av att upprätta lokala mekanismer för att rapportera könsbaserat våld i samtliga kommuner.²⁴⁸

I en utvärderande studie av Council of Europe Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) upplever albanska myndighetspersoner att polisväsendet har en tillfredsställande förmåga att hantera våldsbrott mot kvinnor. Specialenheter och kontinuerlig utbildning av polisen har uppmärksamats som faktorer till att polisen idag hanterar våld i nära relationer lika seriöst som andra våldsbrott.²⁴⁹ Även andra källor upplever att polisens medvetenhet om våld i nära relationer ha ökat under de senaste åren.²⁵⁰

Enligt SCPA är alla poliser utbildade inom våld i nära relationer och det finns specialiserade enheter som kopplas in vid allvarigare fall. Vanligtvis hanteras våldsbrotten av lokalpolis.²⁵¹ CLCI upplever att det finns kunskapsbrister om våld i nära relationer och könsbaserat våld inom lokalpolisen. Alla polisstationer har inte en riktig struktur för att hantera sådana slags ärenden.²⁵² Det finns duktiga poliser som hanterar denna typ av ärenden väl, men det finns också en viss mentalitet på en del polisstationer där polisanställda faller in i samhällets normer. Det kan hända att poliser pratar direkt med offrets make istället för att upprätta en anmälan eller råder offret att inte anmäla för att hålla familjen samman.²⁵³

Enligt CLCI brister polisens service i att på ett tillfredsställande sätt förklara lagstiftningen om våld i hemmet och skillnaden på en civilprocess och en brottsprocess. Offret förstår ofta inte innebörden av det som sägs och möter samma byråkratiska förhållningssätt i domstolarna. Generellt sett saknas rättshjälp och andra tjänster på lokal nivå för att tillvarata offrens intressen. Det är kommunernas ansvar att tillhandahålla sådana tjänster men ofta saknas resurser för att insatser ska bli av. Enligt nuvarande lagstiftning ska det finnas lokala ”juridiska kliniker” men det har inte verkställts. Det finns ett sådant kontor i Tirana. Det finns endast fyra icke-statliga organisationer som erbjuder rättshjälp i dagsläget och de är inte rikstäckande. Det finns

²⁴⁷ CLCI, 2018.

²⁴⁸ Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 29.

²⁴⁹ Council of Europe Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Baseline Evaluation Report Albania*, 2017-11-24, s. 56, <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7> (Hämtad 2019-03-01).

²⁵⁰ CLCI, 2018; Storbritannien. Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Albania*, februari 2018, s. 24–25, <http://www.refworld.org/docid/5a901f454.html> (Hämtad 2019-03-01).

²⁵¹ SCPA, 2018.

²⁵² CLCI, 2018.

²⁵³ Ibid.; Home Office, 2018, s. 24–25.

kommuner där det varken finns tillgång till statlig rättshjälp eller där några icke-statliga organisationer är verksamma.²⁵⁴

Gällande kompetens inom rättsväsendet upplever CLCI att det saknas kunskap och expertis om olika former av könsbaserat våld, t.ex. stalking, psykologiskt och sexuellt våld. Ibland nekas offer en skyddsorder, exempelvis när det gäller fall av psykologiskt våld eller när barn är offer. Det finns möjlighet att begära en psykologs utlåtande i domstolen men vissa domare beslutar att offret själva måste täcka kostnaden för detta. I domstol kan offret sättas under press och känna sig illa bemött. CLCI noterar dock att rättegångsprocesserna är mer professionella idag än för några år sedan. Ett exempel är att fler domare refererar till internationella standarder i sina beslut. Utifrån hur en stämningsansökan läggs fram inför domstol finns olika urval av åtgärder – de som får hjälp att upprätta en stämningsansökan genom advokater från icke-statliga organisationer får ofta bättre hjälp än om den utformas av polis.²⁵⁵

Det finns både statliga skyddade boenden och boenden som drivs av icke-statliga organisationer.²⁵⁶ Enligt det amerikanska utrikesdepartementet finns tre statliga skyddade boenden och sex som drivs av icke-statliga organisationer.²⁵⁷ Att hitta skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor kan vara svårt enligt CLCI. Det finns inte sådana tjänster i alla kommuner. De existerande boendena är flexibla och tar dock emot kvinnor från andra kommuner och avlastar varandra.²⁵⁸ Det finns ett nationellt skyddat boende i Tirana för kvinnor som fallit offer för våld i nära relationer som har plats för mellan 30 och 40 individer. Kvinnorna får stanna på boendet så länge deras skyddsorder gäller, medan kvinnor utan en skyddsorder kan få stanna på boendet om de har remitterats dit av lokala mekanismer. Det finns nationella skyddande boenden i Elbasan, Vlora, Vatra och ännu ett i Tirana, vilka dock är till för traffickingoffer i första hand. Vissa av dessa boenden tar ibland emot offer för våld i nära relationer. Företrädaren har inte varit med om någon situation där ett offer har nekats plats på ett skyddat boende på grund av övertalighet.²⁵⁹

De skyddade boendena är inte en långsiktig lösning för kvinnor som fallit offer för våld i nära relationer. Många kvinnor har ingen annanstans att ta vägen än att flytta tillbaka till förövaren och har på grund av sin ekonomiska situation och bristen på integreringsinsatser inte möjlighet att hyra en egen bostad. Det finns ett stort behov av fler statligt subventionerade boenden.²⁶⁰

CLCI uppger att kommunerna Korça, Durrës och Tirana ligger före i arbetet med våld i nära relationer och menar att kommunerna gör ett utmärkt

²⁵⁴ CLCI, 2018.

²⁵⁵ Ibid.

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ Amerikanska utrikesdepartementet, 2018, s. 17.

²⁵⁸ CLCI, 2018.

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ Ibid.; EU-delegationen, 2016.

arbete.²⁶¹ Generellt sett kan sägas att våldsutsatta kvinnor som bor på landsbygden är mer sårbara då de kan bo långt från statliga tjänster och eftersom de kulturella normerna är starkare i rurala områden.²⁶²

Anmälningbenägenheten är lägre på landsbygden. Romska kvinnor utan utbildning är särskilt isolerade från information om de rättigheter de har och utgör en extra sårbar grupp.²⁶³ Företrädare för EU-delegationen uppger att det kan finnas fall av våld i nära relationer på landsbygden där offer inte erbjuds skydd av polisen. På lokal nivå på landsbygden kan personliga kopplingar mellan polis och förövare spela roll för hur ärendet hanteras.²⁶⁴

8.2.1. Barn

Enligt statistik från det albanska statistiska institutet rapporterades det år 2016 totalt 142 fall av våld i hemmet där minderåriga var offer, 50 rörde flickor och 92 fall rörde pojkar.²⁶⁵

CLCI uppger att de sällan kommer i kontakt med ärenden där barn är ensamma offer, barn kommer ofta i sällskap med sin mor som ber om skydd för sig själv och barnen. Det har dock kommit en ny lag om barns rättigheter och i och med denna lag kan socialtjänsten vända sig direkt till domstol för att ansöka om akuta skyddsordrar för barn. När ett barn far illa är statlig omsorg den sista utvägen, först försöker problemen lösas inom familjen eller boendealternativ inom den egna släkten hittas.²⁶⁶

Ur ett rättsligt perspektiv är våldsutsatta barn i en svår sits. Barn behöver sin vårdnadshavares godkännande för att kunna inleda en rättslig process. Om föräldrarna är vårdnadshavare och samtidigt förövare och motsätter sig en rättslig process skulle sociala myndigheter behöva ta ifrån föräldrarna vårdnaden för att en process skulle kunna inledas.²⁶⁷

EU-kommissionen uppger att lagstiftningen för barns rättigheter har förbättrats men att det krävs åtgärder för att bestämmelserna ska kunna implementeras. Enligt kommissionen tog statliga myndigheter hand om 586 gatubarn och deras familjer under 2016.²⁶⁸

8.3. Romer

Termen ”romer” används ofta för att inkludera flera olika folkgrupper, bl.a. ashkali och egyptier, som i vissa fall har en fasetterad identitet eller inte alls

²⁶¹ CLCI, 2018.

²⁶² Ibid.

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ EU-delegationen, 2016.

²⁶⁵ INSTAT, 2017, s. 96.

²⁶⁶ CLCI, 2018; Home Office, 2018, s. 52–53.

²⁶⁷ Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, 2018.

²⁶⁸ Europeiska kommissionen (A), 2018, s. 29.

definierar sig själva som romer. Nedan används termen ”romer” för att inkludera alla de grupper som är föremål för antiziganism/antiromism.²⁶⁹

Romer är en marginaliserad och socialt exkluderad grupp i Albanien.²⁷⁰ Många saknar utbildning och lever under svåra socioekonomiska förhållanden.²⁷¹ Det finns en utbredd misstro mot statliga myndigheter och en avsaknad av tillit för polis och rättsväsende bland den romska befolkningen.²⁷²

I en rapport av European Centre for Minority Issues (ECMI) intervjuades 360 romer i syfte att undersöka gruppens tillgång till rättsväsendet. I studiens slutsatser konstateras att det albanska rättssystemet är svagt och ligger långt ifrån att förstå det romska samhällets kontext, behov och problem. Bidragande faktorer till att den romska befolkningen har en begränsad tillgång till det albanska rättsväsendet är kunskapsbrister, där många romer har lite kunskap om hur lagen och rättsväsendet fungerar i kombination med rättprocessernas komplexitet och avsaknaden av tillfredsställande insatser för juridisk rådgivning. I studien svarade 70 procent av de respondenter som hade stått inför domstol att de inte hade haft någon försvarsadvokat. 21,9 procent av respondenterna uppgav att de hade valt att inte vända sig till myndigheter i de fall de hade behövt eftersom de ifrågasatte att rättsväsendet behandlar människor på lika villkor.²⁷³

I samma studie uppgav 50,5 procent att i de fall de hade vänt sig till polis så hade polisen svarat inom rimlig tid, 49,5 procent upplevde tvärtom att de inte hade fått hjälp inom ett rimligt tidsspann.²⁷⁴

Som ovan nämnt är romska kvinnor särskilt sårbara vid fall av våld i nära relationer. Romska kvinnor är i större utsträckning isolerade från samhällsinformation än kvinnor i andra etniska grupper och känner därför i lägre utsträckning till sina rättigheter och möjligheter till skydd.²⁷⁵

²⁶⁹ European Network on Statelessness, *Statelessness, Discrimination and Marginalisation of Roma in Albania*, februari 2018, s. 12, <http://www.refworld.org/docid/5b1e69804.html> (Hämtad 2019-03-01).

²⁷⁰ Ibid., s. 13.

²⁷¹ Ibid., s. 14.

²⁷² Ibid., s. 31.

²⁷³ European Centre for Minority Issues (ECMI), *Accessible Justice System for all: the Case of the Roma Minority in Albania*, februari 2015, s. 17, 20, http://www.ecmi.de/uploads/tx_ifpubdb/ECMI_Working_Paper_84.pdf (Hämtad 2019-03-01).

²⁷⁴ Ibid.

²⁷⁵ CLCI, 2018.

9. Lifos sammanfattande slutsats

Det Albanska rättssystemet står mitt i ett omfattande reformarbete. Målen med reformarbetet är ambitiösa och på lång sikt kan åtgärderna stärka integriteten i systemet som helhet och hos enskilda domare och åklagare. I praktiken fördröjer dock recertifieringsprocessen (vettingen) uppbyggnaden av de nya institutioner som skapats inom ramen för reformarbetet, i hög utsträckning är dessa institutioner ännu inte operativa.

Det åklagar- och domstolsväsende som i dagsläget finns på plats och är verksamt förändras kontinuerligt i och med reformarbetet. I skrivande stund är det därför inte möjligt att göra en fullständig bedömning av dess kapacitet och integritet som håller över tid och utvecklingen bör bevakas noggrant.

Lifos gör dock bedömningen att det för närvarande finns ett funktionsdugligt åklagar- och domstolsväsende i Albanien, dock finns kapacitets- och integritetsproblem som hämmar dess effektivitet och korrekthet i rättskipningen. Både domstols- och åklagarväsendet påverkas i hög utsträckning av politiskt inflytande och korruptionen är utbredd. Korruptionens utbreddhet och det politiska inflytandet är allvarliga integritetsbrister som man onekligen behöver komma till rätta med genom reformarbetet för att närma sig ett EU-inträde. Kapacitetshämmande faktorer är främst bristen på kontinuitet och resurser. Politiska svängningar och närmandet till EU medför ny lagstiftning och förändring av rådande lagstiftning. Detta i kombination med ett behov av ökad kunskap och utbildningskvalitet inom landets juridikutbildning skapar en situation med hög arbetsbelastning och osäkerhet. Recertifieringsprocessen kommer sannolikt orsaka en omfattande personalbrist och en situation där det är svårt att rekrytera kompetent personal, vilket redan kan skönjas i den senaste utlysningen av åklagartjänster i landet där endast två personer sökte tjänsterna initialt.

Det finns planer på att inkludera den albanska statspolisen i en granskningsprocess men reformarbetet är inte där ännu och en mer varaktig lägesanalys av polisen kapacitet och integritet är därför möjlig. Liksom inom domstolsväsendet är en kapacitetshotande faktor bristen på kontinuitet inom polisen. Det politiska inflytandet är närvarande och generaldirektörer byts ut i takt med politiska svängningar. Polisen har resursbrister när det kommer till teknisk utrustning och annan logistik, men det råder en relativt hög polistäthet i landet. Arbetsförhållandena kan vara svåra för enskilda poliser som har låga löner, utebliven övertidsersättning och tuffa arbetsmiljöer. Trots att ett behov av kunskap och professionalism i många avseenden kvarstår upplever en del källor en positiv kompetens- och attitydförändring bland landets poliser under de senaste åren. Polisen har arbetat med att öka sin tillgänglighet, exempelvis kan brott rapporteras direkt och bevakas av anmälaren via en mobilapplikation. Integritetsbrister inom polisen är utbredd korruption, politiskt inflytande och rapporter om polisövergrepp mot enskilda.

Sammanfattningsvis finns ett fungerande rättsväsende på plats i Albanien. Polisen har en tillräcklig kapacitet för att möta allmänhetens krav. Den medborgerliga rättigheten att få sitt fall rättvist prövat är dock inte garanterad på grund av de omfattande kapacitets- och integritetsbrister som råder inom domstols- och åklagarväsendet. Situationer där intressen krockar eller vänner kommer i kläm kan påverka anställda inom rättssystemet och det är inte alltid ett offer kan få ett absolut skydd av polisen – detta har dock inte alltid med kapacitets- eller integritetsbrister att göra utan kan även bero på bristande bevisning om en upplevd hotbild. Bristande representation och kunskap inom rättsväsendet gör att hbtq-personer, offer för våld i nära relationer och romer kan vara särskilt sårbara för att stöta på problem i att få sina rättigheter respekterade inom rättsvårdande myndigheter.

Källförteckning

Muntliga källor

Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, e-post, 2019-03-05

Albanska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-09, 2016-03-07 och 2018-02-23

Albanska justitieministeriet, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-09

Albanska ombudsmannen, samtal med företrädare i Shkoder, Albanien, 2013-04-10 och 2016-03-08

Albanska ombudsmannen, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-07

Albanska statspolisen, e-post, 2019-03-20

Aleanca, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-08

Center for Legal Civic Initiatives (CLCI), samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26

EU-delegationen, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-09 och 2016-03-08

EU-delegationens samordnare för mänskliga rättigheter, samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-21

Europarådet, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-09

High Council of Justice (HCJ), samtal med chefsinspektören i Tirana, Albanien, 2016-03-10

Initierad bedömare av albanska statspolisen (A), samtal i Tirana, Albanien, 2016-03-12

Initierad bedömare av albanska statspolisen (B), samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26

Internationell organisation, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-08

Kommissionären för skydd mot diskriminering, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-08

LGBT Pro Albania/ProLGBT, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2013-04-08 och 2016-03-07

Ministry of State on Local Issues, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-09

Polisattaché, Nordic Police and Customs Liaison Officer in Tirana and Skopje, samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26

Sekonderad svensk på EU-delegationen, samtal i Tirana, Albanien, 2018-02-26

Streha, samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-08.

Strengthening Community Policing in Albania (SCPA), samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2018-20-23

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), samtal med företrädare i Tirana, Albanien, 2016-03-09

Elektroniska källor

Albanien. Ad Hoc Parliamentary Committee on Justice System Reform, *Analysis of the Justice System in Albania*, 2015-06-30, <http://www.eurailus.eu/old/images/pdf/Analysis-of-the-Justice-System-in-Albania.pdf> (Hämtad 2019-03-01)

Albanien. Lagstiftande organ, *1998 Constitution of the Republic of Albania*, <https://www.osce.org/albania/41888?download=true> (Hämtad 2019-03-01)

Albanien. Lagstiftande organ, *Criminal Code of the Republic of Albania*, 1995-01-27, [inofficiell översättning], <http://rai-see.org/wp-content/uploads/2015/08/Criminal-Code-11-06-2015-EN.pdf> (Hämtad 2019-03-01)

Albanien. Lagstiftande organ, Law No. 97/26, “*On the organization and functioning of the prosecution office in the Republic of Albania*”, 2017-07-19, <https://www.eurailus.eu/index.php/en/library/albanian-legislation/send/89-prosecution-office/181-law-on-the-organisation-and-functioning-of-the-prosecution-office-al-en> (Hämtad 2019-03-15)

Albanien. Lagstiftande organ, *Law on State Police*, 2007-06-04, <http://policehumanrightsresources.org/wp-content/uploads/2016/06/Law-on-State-Police-Albania-2007.pdf> (Hämtad 2019-03-01)

Albanien, Lagstiftande organ, *Law on the Peoples Advocate*,
<https://www.avokatipopullit.gov.al/en/article/legislation> (Hämtad 2019-03-29)

Amerikanska utrikesdepartementet, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Albania*, 2018-04-20,
<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=41349>
(Hämtad 2019-03-01)

Amnesty International (AI), *Amnesty International Report 2017/18. The State of the World's Human Rights*, 2018-02-22,
<https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF> (Hämtad 2019-03-01)

Balkan Insight, *Albania's Judges admit Corruption and Bribes*, 2012-10-25,
<https://balkaninsight.com/2012/10/25/albania-judges-admit-corruption-and-bribes/> (Hämtad 2019-03-21)

Balkan Insight, *Tough Prosecutor Shakes Albania's Establishment*, 2012-02-03, <https://balkaninsight.com/2012/02/03/tough-prosecutor-shakes-albania-s-establishment/> (Hämtad 2019-03-21)

Bertelsmann Stiftung, *BTI 2018 – Albania Country Report*, 2018,
https://www.ecoi.net/en/file/local/1427394/488284_en.pdf (Hämtad 2019-03-01)

Cedoca, *Albania. Blood Feuds in contemporary Albania: Characterisation, Prevalence and Response by the State*, 2017-06-29,
https://www.cgrs.be/sites/default/files/rapporten/blood_feuds_in_contemporary_albania_characterisation_prevalence_and_response_by_the_state.pdf
(Hämtad 2019-03-01)

Constitutional Court of Republic of Albania, *Guarantor of the Constitution*, [odaterad],
http://www.gjk.gov.al/web/Guarantor_of_the_Constitution_89_2.php
(Hämtad 2019-03-01)

Council of Europe (CoE), *Anti-corruption digest Albania*, januari 2019,
<https://www.coe.int/en/web/corruption/anti-corruption-digest/albania>
(Hämtad 2019-03-01)

CoE. European Commission for the efficiency of justice (CEPEJ), *CEPEJ Studies No.26*, oktober 2018, <https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c> (Hämtad 2019-03-01).

CoE, *Court Organisation and Court Administrators capacities in Albania: A first exploratory study*, 2016-03-15, <https://rm.coe.int/court-organisation-and-court-administrators-capacities-in-albania-a-fi/16807883bc> (Hämtad 2019-03-21)

Council of Europe Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Baseline Evaluation Report Albania*, 2017-11-24, <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7> (Hämtad 2019-03-01)

Council of Ministers, Department of Strategy and Donor Coordination, *Justice Inter-Sector Strategy*, [odaterad], https://shtetiweb.org/wp-content/uploads/2014/05/moj_strategjia_eng1.pdf (Hämtad 2019-03-15)

EU-delegationen, *Time for change in the Albanian judiciary: looking back at a year of vetting process*, 2018-12-29, https://eeas.europa.eu/delegations/albania/56091/time-change-albanian-judiciary-looking-back-year-vetting-process_en (Hämtad 2019-03-01)

European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country of Origin Information Report – Albania Country Focus*, 2016-11-30, https://www.ecoi.net/file_upload/2162_1479371057_easo-coi-albania-country-focus-final-final-201611.pdf (Hämtad 2019-03-01)

European Centre for Minority Issues (ECMI), *Accessible Justice System for all: the Case of the Roma Minority in Albania*, februari 2015, http://www.ecmi.de/uploads/tx_lfpubdb/ECMI_Working_Paper_84.pdf (Hämtad 2019-03-01)

European Court of Human Rights, *The European Court of Human Rights in facts and figures 2018*, https://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2018_ENG.pdf (Hämtad 2019-03-29)

European Network on Statelessness, *Statelessness, Discrimination and Marginalisation of Roma in Albania*, februari 2018, <http://www.refworld.org/docid/5b1e69804.html> (Hämtad 2019-03-01)

Europeiska kommissionen (A), *Albania 2018 Report – European Commission*, 2018-04-17, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-albania-report.pdf> (Hämtad 2019-03-01)

Europeiska kommissionen (B), *Albania 2016 Report – European Commission*, 2016-11-09, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_albania.pdf (Hämtad 2019-03-01)

Europarådet, *Press Release – DC034(2016). Anti-torture Committee calls upon Albanian authorities to address poor detention conditions, prison healthcare services, and provide safeguards for involuntary hospitalisation*, 2016-03-03,

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2421003&Site=DC&direct=true>
(Hämtad 2019-03-01)

Exit, *Another Victim of Police Brutality*, 2018-05-29,
<https://exit.al/en/2018/05/29/another-victim-of-police-brutality/> (Hämtad 2019-03-01)

Exit, *Two More Prosecutors Apply for SPAK*, 2019-02-01,
<https://exit.al/en/2019/02/01/two-more-prosecutors-apply-for-spak/> (Hämtad 2019-03-01)

Freedom House, *Freedom in the World 2018*, 2018-05-28,
<https://www.refworld.org/docid/5b2cb888a.html> (Hämtad 2019-03-01)

Group for Legal and Political Studies, *Albania's National Bureau of Investigation (NBI) – Three Lessons for the Region*, maj 2018,
<http://www.legalpoliticalstudies.org/wp-content/uploads/2018/05/GLPS-Policy-Analysis-Albania%E2%80%99s-national-bureau-of-investigation.pdf> (Hämtad 2019-03-14)

Institute of Policy and Legal Studies (IPLS), *Organizational Study of the Albanian Judicial Sector*, [odaterad],
<http://www.ipls.org/services/judicial/j1.html> [ej längre tillgänglig]

Interpol, *Albania. Albanian State Police*, [odaterad],
<http://www.interpol.int/Member-countries/Europe/Albania> (Hämtad 2019-03-01)

Kanada. Immigration and Refugee Board of Canada, *Albania: Procedures to obtain a police report; whether a police report can be obtained from abroad by proxy; if so, requirements and procedures*, 2011-10-04, ,
<http://www.refworld.org/docid/4f5f232f2.html> (Hämtad 2019-03-01)

Kuçi, B., *Police in Albania*, *Pointpulse*, 2016-05-30,
<http://pointpulse.net/magazine/police-in-albania/> (Hämtad 2019-03-01)

Kuçi, B. & Begaj, E., *Assessment of Police Integrity in Albania*, *Pointpulse*, 2016-12-30, <http://pointpulse.net/wp-content/uploads/2017/02/Assessment-of-Police-Integrity-in-Albania-2016.pdf> (Hämtad 2019-03-01)

Nabolli, E., *Vetting Process as a Dead Letter in Albania*, *Pointpulse*, 2018-03-06, <http://pointpulse.net/magazine/vetting-process-as-a-dead-letter-in-albania/> (Hämtad 2019-03-01)

National Institute of Statistics (INSTAT), *Women and Men in Albania 2017*, 2017-06-09,
http://www.instat.gov.al/media/1143/burra_dhe_grat_ne_shqiperi_2017_li_bri.pdf (Hämtad 2019-03-14)

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), *OSCE/ODIHR Election Observation Mission Final Report*, 2017-09-28, <http://www.osce.org/odihr/elections/albania/346661?download=true> (Hämtad 2019-03-01)

Reuters, *Scuffles, flares as Albania picks interim prosecutor*, 2017-12-18, <https://www.reuters.com/article/us-albania-prosecutor-protests/scuffles-flares-as-albania-picks-interim-prosecutor-idUSKBN1EC1XH> (Hämtad 2019-03-14)

Storbritannien. Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Albania*, februari 2018, <http://www.refworld.org/docid/5a901f454.html> (Hämtad 2019-03-01)

Tsarizm, *Albanian Helsinki Committee: Justice Reform at "Impasse"*, 2018-12-02, <https://tsarizm.com/news/balkans/2018/12/02/albanian-helsinki-committee-justice-reform-at-impasse/> (Hämtad 2019-03-01)

United Nations Development Program (UNDP), *Survey on Access to Justice in Albania*, 2017-11-22, <http://www.al.undp.org/content/albania/en/home/library/poverty/survey-on-access-to-justice-in-albania.html> (Hämtad 2019-03-01)

UNDP, *"Trust in Governance" Opinion Poll 2017*, 2018-03-15, http://www.al.undp.org/content/albania/en/home/library/democratic_governance/-_trust-in-governance-opinion-poll-20170.html (Hämtad 2019-03-01)

UN Women, *Steering the path to leadership for women police officers in Albania*, 2016-07-07, <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2016/7/steering-the-path-to-leadership-for-women-police-officers-in-albania> (Hämtad 2019-03-01)

Utrikesdepartementet (UD), *Albanien – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2018*, 2019-02-20, <https://www.regeringen.se/49137b/contentassets/394fec85c3e24c54a8a62be2d5ba8973/albanien----manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2018.pdf> (Hämtad 2019-03-01)

Utrikespolitiska Institutet (UI), *Modern historia*, 2016-06-07, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/albanien/modern-historia/> (Hämtad 2019-03-01)

UI, *Politiskt system*, 2016-06-07, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/albanien/politiskt-system/> ((Hämtad 2019-03-01)

Qirjazi, R., *The Citizens' Opinion of the Police Force. Results of the Public Opinion Survey Conducted in Albania, Pointpulse*, 2017-09-30, <http://pointpulse.net/wp-content/uploads/2017/09/ALB-Survey-2017-ENG.pdf> (Hämtad 2019-03-01)

Zhilla, F. & Lamallari, B., Organised Crime. Threat Assessment in Albania, *Open Society Foundation for Albania*, 2015, http://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2018/02/Threat_Assessment_of_Albanian_Organised.pdf (Hämtad 2019-03-01)

Zhilla, F., et al., Evolution of the Albanian Organized Crime Groups, *Open Society Foundation for Albania*, 2016, https://www.academia.edu/35335836/Evolution_of_Albanian_Organized_Crime (Hämtad 2019-03-01)

Skriftliga källor

People's Advocate, *On the Activity of the Peoples Advocate 1st January -31st December 2012*

Om Lifos

Lifos är ett center för landinformation och omvärldsanalys. Vi samlar in, analyserar och upprätthåller expertkunskap om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige.

Lifos mission: Lifos är ett expertorgan, vilket agerar opartiskt och proaktivt för att bidra till rättssäkra och effektiva migrationsprocesser genom tillförlitlig, relevant och lättillgänglig landinformation och omvärldsanalys.

Migrationsverket • 601 70 Norrköping

gb-lifos@migrationsverket.se

<http://lifos.migrationsverket.se> • www.migrationsverket.se